

**EKONOMICKÁ UNIVERZITA V BRATISLAVE
OBCHODNÁ FAKULTA**

Evidenčné číslo: 102003/I/2023/36145806868369668

**VPLYV PANDÉMIE COVID-19 NA PODNIKATEĽSKÉ
PROSTREDIE KRAJÍN V4**

Diplomová práca

2023

Bc. Diana Kopčáková

**EKONOMICKÁ UNIVERZITA V BRATISLAVE
OBCHODNÁ FAKULTA**

**VPLYV PANDÉMIE COVID-19 NA PODNIKATEĽSKÉ
PROSTREDIE KRAJÍN V4**

Diplomová práca

Študijný program: manažment medzinárodného obchodu

Študijný odbor: ekonómia a manažment

Školiace pracovisko: Katedra medzinárodného obchodu

Vedúci záverečnej práce: Ing. Anabela Luptáková, PhD.

Bratislava 2023

Bc. Diana Kopčáková

Čestné vyhlásenie

Čestne vyhlasujem, že záverečnú prácu som vypracovala samostatne a že som uviedla všetku použitú literatúru.

Dátum:

.....

(podpis študenta)

Pod'akovanie

Chcela by som sa srdečne pod'akovať mojej vedúcej práce Ing. Anabele Luptákovovej, PhD. za odborné vedenie, trpezlivosť a cenné rady, ktoré mi poskytla pri vypracovaní diplomovej práce.

ABSTRAKT

KOPČÁKOVÁ, Diana: *Vplyv pandémie COVID-19 na podnikateľské prostredie krajín V4* – Ekonomická univerzita v Bratislave. Obchodná fakulta; Katedra medzinárodného obchodu – Vedúci záverečnej práce: Ing. Anabela Luptáková, PhD. – Bratislava: OF EU, 2023, 73 s.

Hlavným cieľom diplomovej práce je na základe vybraných indikátorov preskúmať podnikateľské prostredie krajín V4 v sledovanom období pandémie COVID-19, zhodnotiť reakcie vlád a stanoviť odporúčania v oblasti zapájania sa krajín V4 do medzinárodného obchodu. Teoretická časť práce obsahuje základné teoretické východiská problematiky vplyvu pandémie na vybrané krajiny a reakcie vlád na pandémiu COVID-19. Definujeme v nej historický kontext krajín V4, podnikateľské prostredie v krajinách V4 a vplyv pandémie na V4. Druhá kapitola stanovuje okrem hlavného cieľa aj čiastkové ciele a výskumnú otázku, ktoré boli predmetom výskumu. Vo výskume sme hodnotili podnikateľské prostredie krajín V4 z pohľadu mnohých indikátorov, využili Index Doing Business a Superindex PAS, ktorý nám definuje kvalitu podnikateľského prostredia v daných krajinách. V rámci podnikateľského prostredia sme zvolili aj Index vnímania korupcie, index ekonomického sentimentu, index otvorenosti ekonomiky, exportnú výkonnosť a inovačnú výkonnosť. Zároveň sme skúmali vývoj základných makroekonomických ukazovateľov krajín V4, ako aj ich postavenie v medzinárodnom obchode počas sledovaného obdobia. Na základe zistených poznatkov práca zhodnotila kvalitu podnikateľského prostredia v krajinách Vyšehradskej skupiny.

Kľúčové slová:

COVID-19, Index Doing Business, Index vnímania korupcie, Pandémia, Podnikateľské prostredie, Superindex, V4, Vyšehradska skupina

ABSTRACT

KOPČÁKOVÁ, Diana: *The Impact of the COVID-19 Pandemic on the Business Environment of the V4 Countries*. – University of Economics in Bratislava. Faculty of Commerce;– Department of International Trade. – The supervisor of final thesis: Ing. Anabela Luptáková, PhD. – Bratislava: OF EU, 2023, 73 s.

The main goal of the thesis is based on selected indicators, to examine the business environment of the V4 countries during the observed period of the COVID-19 pandemic, to evaluate the governments' reactions and to establish recommendations in the areas of the involvement of the V4 countries in international trade. The theoretical part of the work contains the basic theoretical starting points of the issue of the impact of the pandemic on selected countries and the response of governments to the COVID-19 pandemic. We define the historical context of the V4 countries, the business environment in the V4 countries and the impact of the pandemic on the V4. The second chapter sets out, in addition to the main goal, sub-goals and a research question that were the subject of the research. In the research, we used and evaluated the business environment of the V4 countries from the point of view of many indicators, used the Doing Business Index and Superindex PAS, which defines for us the quality of the business environment in the given countries. Within the business environment, we also selected the Corruption Perception Index, Economic Sentiment Index, Economy Openness Index, Export Performance and Innovation Performance. At the same time, we examined the development of the basic macroeconomic indicators of the V4 countries, as well as their position in international trade during the monitored period. Based on the findings, the work evaluated the quality of the business environment in the countries of the Visegrad Group.

Key words:

Business environment, Corruption Perceptions Index, COVID-19, Doing Business Index, Superindex, The Visegrad Group, V4

OBSAH

Úvod	13
1 Súčasný stav rozoberanej problematiky doma a v zahraničí	14
1.1 Historický kontext Vyšehradskej skupiny	17
1.1.1 Postavenie Poľska vo Vyšehradskej skupine	18
1.1.2 Postavenie Česka vo Vyšehradskej skupine	20
1.1.3 Postavenie Slovenska vo Vyšehradskej skupine	21
1.1.4 Postavenie Maďarska vo Vyšehradskej skupine	22
1.2 Podnikateľské prostredie v krajinách V4	23
1.3 Vplyv pandémie na svetové hospodárstvo	24
1.3.1 Vplyv pandémie COVID-19 na krajiny V4.....	25
1.3.2 Spolupráca V4 v čase pandémie	27
1.3.3 Vplyvy pandémie na podnikateľské prostredie	27
2 Cieľ práce	31
3 Metodiky a metódy skúmania.....	32
3.1 Kalkulácia otvorenosti ekonomiky a exportnej výkonnosti	32
3.2 Hodnotenie vybraných ukazovateľov a indexov	33
4 Výsledky práce	35
4.1 Makroekonomický vývoj v krajinách V4	35
4.2 Hodnotenie podnikateľského prostredia v krajinách V4 na základe vybraných indikátorov	41
4.2.1 Doing Business Index	42
4.2.2 Superindex PAS	43
4.2.3 Zahájenie podnikania	45

4.2.4 Platenie daní	45
4.2.5 Obchodovanie cez hranice	46
4.2.6 Indikátor ekonomického sentimentu	47
4.2.7 Index vnímania korupcie	48
4.2.8 Inovačná výkonnosť krajín V4	50
4.3 Zapojenie sa krajín V4 do medzinárodného obchodu	52
4.3.1 Indikátor otvorenosti ekonomiky	52
4.3.2 Exportná výkonnosť a komoditná štruktúra krajín V4	54
4.4 Zhodnotenie výsledkov a odporúčania pre prax	59
5 Diskusia	62
Záver	64

Zoznam ilustrácií a zoznam tabuliek

<i>Graf 1</i> Nezamestnanosť, HDP a inflácia Poľska pred a počas pandémie (v %)	36
<i>Graf 2</i> Nezamestnanosť, HDP a inflácia Česka pred a počas pandémie (v %)	38
<i>Graf 3</i> HDP, Nezamestnanosť, HDP a inflácia Slovenska pred a počas pandémie (v %)	39
<i>Graf 4</i> Nezamestnanosť, HDP a inflácia Maďarska pred a počas pandémie (v %)	40
<i>Graf 5</i> Hodnotenie krajín pomocou Doing Business za rok 2020	42
<i>Graf 6</i> Skóre v Indexe Doing Business v krajinách V4 za roky 2017 až 2020	43
<i>Graf 7</i> Hodnotenie krajín pomocou Superindexu PAS za rok 2020	44
<i>Graf 8</i> Hodnotenie krajín V4 pomocou Superindexu PAS za roky 2017, 2019 a 2020	44
<i>Graf 9</i> Zahájenie podnikania v krajinách V4 za roky 2017 až 2020	45
<i>Graf 10</i> Platenie daní v krajinách V4 za roky 2017 až 2020	46
<i>Graf 11</i> Indikátor ekonomického sentimentu v krajinách V4 a EÚ v rokoch 2019 až 2022 (v %)	47
<i>Graf 12</i> Inovačná výkonnosť krajín V4 v rokoch 2018 až 2022 (v %)	50
<i>Graf 13</i> Indikátor otvorenosti ekonomiky v krajinách V4 a EÚ v rokoch 2019 až 2022 (v %)	52
<i>Graf 14</i> Import v krajinách V4 v rokoch 2019 až 2022 (v %)	53
<i>Graf 15</i> Export v krajinách V4 v rokoch 2019 až 2022 (v %)	54
<i>Tabuľka 1</i> Porovnanie Mikroprostredia a Makroprostredia	16
<i>Tabuľka 2</i> Skóre obchodovania cez hranice v krajinách V4 za rok 2019	46
<i>Tabuľka 3</i> Index vnímania korupcie Poľska	48
<i>Tabuľka 4</i> Index vnímania korupcie Česka	48
<i>Tabuľka 5</i> Index vnímania korupcie Slovenska	49
<i>Tabuľka 6</i> Index vnímania korupcie Maďarska	49
<i>Tabuľka 7</i> Inovačná výkonnosť krajín V4	50
<i>Tabuľka 8</i> Exportná výkonnosť Poľska	55
<i>Tabuľka 9</i> Najexportovanejšie komodity Poľska	55
<i>Tabuľka 10</i> Exportná výkonnosť Česka	56
<i>Tabuľka 11</i> Najexportovanejšie komodity Česka	56

<i>Tabuľka 12</i> Exportná výkonnosť Slovenska	57
<i>Tabuľka 13</i> Najexportovanejšie komodity Slovenska.....	57
<i>Tabuľka 14</i> Exportná výkonnosť Maďarska	58
<i>Tabuľka 15</i> Najexportovanejšie komodity Maďarska	58
<i>Tabuľka 16</i> Celkové zhodnotenie krajín	60

Zoznam skratiek a značiek

Atd'. – a tak ďalej

ČR – Česká republika

DB – Doing Business

EÚ – Európska únia

HDP – hrubý domáci produkt

Napr. – napríklad

NATO – Organizácia Severoatlantickej zmluvy

PAS – Podnikateľská aliancia Slovenska

SR – Slovenská republika

Tzv. – takzvané

USA – Spojené štáty americké

V4 – Vyšehradská štvorka

WHO – Svetová zdravotnícka organizácia

WIPO – Svetová organizácia duševného vlastníctva

Úvod

Podnikateľské prostredie je známe tým, že sa neustále mení a je závislé od rôznych faktorov. Jeho dynamike sa venuje čoraz väčšia pozornosť, či už vďaka rýchlemu technologickému pokroku alebo inováciám.

V prepojení podnikateľského prostredia sa diplomová práca venuje krajinám Vyšehradskej skupiny. V prvej kapitole sme teoreticky priblížili problematiku podnikateľského prostredia, základné pojmy a zadefinovali sme fungovanie Vyšehradskej skupiny.

Druhá kapitola obsahuje hlavný cieľ, čiastkové ciele a výskumnú otázku. Na základe stanovených cieľov sme si určili metódy skúmania, ktoré boli potrebné na vypracovanie výskumnej časti.

V tretej kapitole vychádzame z teoretickej časti našej diplomovej práce. Na základe stanovených metód skúmame problematiku v oblasti vplyvu pandémie COVID-19 na krajiny V4. Pomocou pozorovania, analýzy, komparácie, analógie, syntézy a grafických metód sme hodnotili podnikateľské prostredie Poľska, Česka, Slovenska a Maďarska. V tejto časti práce sme využili index Doing business a Superindex PAS, ktorý nám pomohol zistiť aké podnikateľské prostredie majú krajiny V4. V rámci podnikateľského prostredia sme zvolili aj Index vnímania korupcie, index ekonomického sentimentu, index otvorenosti ekonomiky, exportnú výkonnosť a inovačnú výkonnosť. Rovnako sme skúmali aj makroekonomický vývoj a zapojenie krajín V4 do medzinárodného obchodu počas sledovaného obdobia.

Na základe výsledky nášho výskumu predkladá táto práca odporúčania, ktoré by mohli zlepšiť podnikateľské prostredie v krajinách Vyšehradskej skupiny.

Na záver sme konfrontovali naše empirické poznatky s názormi autorov, ktoré sú predstavené v teoretických východiskách tejto práce. Väčšina autorov poukázala na potrebu zlepšenia kvality podnikateľského prostredia v krajinách a iní zase poukázali na výhody.

1 Súčasný stav rozoberanej problematiky doma a v zahraničí

Davis a spol. (1968) definovali podnikateľské prostredie ako kombináciu všetkých podmienok a faktorov, udalostí a vplyvov, ktoré zahŕňajú a ovplyvňujú oblasť podnikania. Demjanová (2009) ho opisuje ako súbor podmienok, ktoré uľahčujú alebo bránia zakladaniu a rastu podnikov. Wheelerov názor uvádza, že podnikateľské prostredie zahŕňa všetky vonkajšie prvky mimo firiem a odvetví, ktoré ovplyvňujú ich organizáciu a jej prevádzkovanie. Weimer definuje podnikateľské prostredie ako celkový súbor podmienok, či už ekonomických, sociálnych, politických alebo inštitucionálnych, ktoré vytvárajú „klímu“, v ktorej sa vykonávajú obchodné operácie.

Porter (2008) je známy najmä svojou prácou na konkurenčnej stratégii, v ktorej tvrdí, že podniky potrebujú porozumieť externému prostrediu, aby mohli vyvinúť úspešnú stratégiu. Drucker (2009) „otec moderného manažmentu“ zase tvrdil, že podniky musia byť informované o vonkajšom prostredí a mali byť schopné prispôbiť sa vyvíjajúcim sa okolnostiam.

Schumpeter (2004) zdôraznil potrebu, aby sa podniky zapájali do neustálych inovácií s cieľom udržať si konkurencieschopnosť. Taktiež poukázal na podnikateľské prostredie, ktoré neustále podlieha zmenám, čo si vyžaduje, aby sa podniky prispôbili zodpovedne.

Autor Kotter (2012) zase tvrdil, že podniky vyžadujú silných a schopných lídrov, ktorí majú schopnosť efektívne viesť organizácie v čase, keď podnikateľské prostredie podlieha zmene. Okrem toho musia byť aktívny pri rýchlom prispôbovaní sa novým situáciám.

Podnikateľské prostredie teda znamená všetky tie vnútorné a vonkajšie faktory, ktoré majú vplyv na podnikania (taxmann.com, 2022). Podnikateľské prostredie definuje kvalitu podnikateľských podmienok pre ekonomiku. Ak má podnikateľské prostredie dobré a kvalitné podmienky, môže to viesť k zlepšeniu konkurencieschopnosti v globálnom meradle (Belanová, 2014). Je determinované aj motívmi jednotlivých podnikateľov a ich osobnou charakteristikou. Kvalita podnikateľského prostredia sa považuje za primárny faktor ovplyvňujúci dlhodobú hospodársku konkurencieschopnosť krajiny (Kozubíková a kol., 2015). Preto by riadenie rizík a hodnotenie rizika mali byť v záujme každého manažéra podniku.

Pohľad charakteristiky podnikateľského prostredia vníma každá organizácia inak. Ale všetci využívajú črty, ktoré sú pre rozvoj dôležité. Sú to:

- **Komplexnosť** – prvky podnikateľského prostredia sú prepojené a nadväzujú na seba. Ak sa zmení jeden prvok, ovplyvňuje to aj ostatné prvky;
- **Dynamickosť** – tieto prvky sa občas menia. V prostredí sa vyskytujú zmeny, čo ovplyvňuje ďalšie faktory;
- **Relativita** – rôznorodosť krajín, regiónov, produktov;
- **Neistota** – podnikateľské prostredie je neisté a nepredvídateľné, keď sa často mení, je nestále a neistota je vyššia;
- **Mnohostrannosť** – v dôsledku zložitosti, dynamiky PP sa často mení jeho podoba a charakter;
- **Ďalekosiahly dopad** – podniky sa pohybujú vo svojom prostredí, ktoré ho ovplyvňujú a podnik je nimi ovplyvňovaný (taxmann.com).

Podnikateľské prostredie je charakterizované ekonomickými podmienkami a požiadavkami, ktoré sú ovplyvnené hospodárskou a politickou činnosťou realizovanou štátom (Petrík, 2001).

Mikroprostredie sa týka vnútorných faktorov v rámci podniku, ktoré ovplyvňujú jej obchodné operácie. Tieto faktory ovplyvňujú fungovanie spoločnosti a manažmentu (Khartit, 2021). Kotler (2005) naznačuje, že podnikateľské prostredie zahŕňa jednotlivcov alebo subjekty prítomné v bezprostrednom okolí spoločnosti, ktoré majú vplyv na jej výkonnosť.

Mikrosily však nemusia ovplyvňovať všetky firmy v konkrétnom odvetví rovnakým spôsobom. Napríklad dodávateľské prostredie jednej firmy môže byť úplne odlišné od prostredia inej firmy, ktorá má interné dodávky. Aj keď všetky konkurenčné firmy v odvetví majú podobné mikroprostredie, ich relatívny úspech závisí od toho, ako efektívne čelia mikrosilám.

Makroprostredie zahŕňa širšie alebo vzdialené prostredie, v ktorom funguje obchodná firma a sily v rámci jej mikroprostredia. Sily v makroprostredí predstavujú príležitosti aj hrozby pre podniky. Schopnosť podniku uspieť závisí od jeho schopnosti prispôbiť sa makroprostrediu (taxmann.com, 2022).

Tabuľka 1 Porovnanie Mikroprostredia a Makroprostredia

Mikro prostredie	Makro prostredie
Zákazníci	Demografické prostredie
Konkurencia	Politické a právne prostredie
Dodávatelia	Sociálne a kultúrne prostredie
Marketingoví sprostredkovatelia	Ekonomické prostredia
Verejnosť	Technologické prostredie
	Prírodné prostredie
	Globálne prostredie

Zdroj: vlastné spracovanie podľa Goyal (2021)

V priebehu času zohráva podnikateľské prostredie kľúčovú úlohu pri podpore trhového hospodárstva. V dôsledku toho je zodpovednosťou štátu poskytnúť pomoc tomuto prostrediu a vytvoriť priaznivé podmienky pre hospodársky rozvoj. Podľa Rákoša (2006) by sa mal štát zamerať na znižovanie administratívnych bariér, ktoré môžu podnikateľom a ich snahám prekážať. Kvalitu podnikateľského prostredia ovplyvňujú okrem historických a sociálno-psychologických atribútov aj faktory ako úroveň vedy a techniky, ako aj kvalita ľudských zdrojov (Šindleryová a Morovská, 2019).

Kotler (2005) vo svojej knihe definuje mikroprostredie ako subjekty v blízkosti spoločnosti, ktoré majú vplyv na jej schopnosť uspokojiť zákazníkov. Na druhej strane makroprostredie odkazuje na širšie spoločenské sily, ktoré ovplyvňujú mikroprostredie. Drucker (2009) vo svojej knihe zdôrazňuje dôležitosť pochopenia externého podnikateľského prostredia v kontexte efektívneho riadenia podniku. Henry Mintzberg (2013) zase kritizuje tradičný prístup k stratégiám a tvrdí, že sa príliš zdôrazňuje na mikroprostredie, zatiaľ čo sa zanedbáva širšie makroprostredie. Naisbitt (1991) zase zdôrazňuje význam širšieho makroprostredia. Identifikuje niekoľko dlhodobých trendov, ktoré podľa neho zohrajú významnú úlohu pri formovaní budúcnosti podnikania.

Podnikateľské prostredie v najširšom zmysle slova zahŕňa celkovú kvalitu ekonomických podmienok a požiadavky na hospodársku činnosť podnikov. Kvalitné podnikateľské prostredie, ktoré umožňuje dlhodobu udržateľný hospodársky rast, je základnou

požiadavkou pre rozvoj podnikania a zvýšenie konkurencieschopnosti ekonomiky krajiny na globálnej úrovni (Kopečný a kol., 2014).

1.1 Historický kontext Vyšehradskej skupiny

Ministerstvo zahraničných vecí označuje Vyšehradskú skupinu (V4) ako neformálnu alianciu 4 zloženú zo 4 stredoeurópskych krajín – Slovenskej republiky, Českej republiky, Maďarska a Poľskej republiky. Je to dynamická regionálne organizácia 4 členských štátov patriacich do Európskej únie a NATO, ktoré zdieľajú podobné sociálno-ekonomické, ekonomické a kultúrno-historické hodnoty. Toto spoločenstvo slúži na posilnenie koordinácie a podporu konzultácií medzi svojimi členmi s cieľom dosiahnuť vzájomné pozície a názory na rôzne záležitosti, ktoré sa týkajú zahraničnej a európskej politiky, regionálneho rozvoja a podobne.

Po transformáciách, ktoré nastali po roku 1989, sa tri európske krajiny rozhodli pokračovať v užšej spolupráci s cieľom znovu sa spojiť a zosúladiť s Európou, uviedlo Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky.

Vyšehradská skupina vznikla 15. februára 1991 v maďarskom meste Vyšehrad. Spojila 3 štáty a vytvorila túto alianciu. Po rozdelení Československa v januári 1993 vznikla súčasná Vyšehradská štvorka, ktorá zahŕňala všetky 4 krajiny. Za posledných 30 rokov zanechala V4 v Európe svoju stopu ako jedna z významných regionálnych skupín na európskom kontinente (Demeš, 2021). Od roku 2004 sú všetky krajiny V4 členmi Európskej únie. Vyšehradská skupina slúži ako platforma na výmenu skúseností a podporu v otázkach, ktoré sa týkajú budúcnosti regiónu a EÚ, informovalo Ministerstvo zahraničných vecí Poľskej republiky.

Založenie Vyšehradskej skupiny bolo motivované zmyslom pre solidaritu a spoločnou túžbou spolupracovať v procese integrácie do euroatlantických štruktúr. Jeho cieľom bolo tiež uľahčiť plynulejšiu komunikáciu a spoluprácu počas sociálno-politických a hospodárskych transformácií prebiehajúcich v regióne (Demeš, 2021). Vyšehradská skupina zohráva významnú úlohu pri posilňovaní regionálnej stability a podpore ďalšej európskej integrácie. Regionálna spolupráca v rámci V4 prekvitá aj v súčasnom období. Medzi kľúčové oblasti spolupráce patrí zosúladenie zahraničnopolitických postojov a presadzovanie spoločných záujmov v rámci

Európskej únie a vo vzťahu k iným regiónom alebo krajinám (Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky).

Hlavné ciele krajín V4 sú:

- aktívne podporovať a posilňovať jednotu Európskej únie,
- spolupracovať s európskymi a medzinárodnými partnermi a zároveň ďalej rozvíjať existujúce partnerstvá,
- zúčastňovať sa na rozhodovacích procesoch týkajúcich sa kľúčových politík EÚ,
- udržiavať silnú pozíciu politiky súdržnosti a Spoločnej poľnohospodárskej politiky, ktoré významne prispievajú k rastu zamestnanosti EÚ,
- zvýšiť regionálnu konkurencieschopnosť vytvorením základných dopravných spojení,
- implementovať konkrétne opatrenia v oblasti sociálnej starostlivosti, zdravotnej starostlivosti a vzdelávania,
- podniknúť iniciatívy na podporu pocitu spolupatričnosti k širšiemu európskemu spoločenstvu,
- posilňovať občiansky aspekt vyšehradskej spolupráce,
- poskytovať podporu aktivitám Medzinárodného vyšehradského fondu (Krajiny Vyšehradskej skupiny, 2019).

1.1.1 Postavenie Poľska vo Vyšehradskej skupine

Poľsko, ktoré je jednou z najväčších a najľudnatejších krajín V4, zohráva kľúčovú úlohu pri formovaní politiky a smerovania Vyšehradskej skupiny. Toto zoskupenie má významný regionálny význam, čo umožňuje jej členom posilniť ich kolektív, názor a vplyv s európskom kontexte. V4 sa ukázala ako prominentný aktér v európskej politike, pričom je členovia spolupracujú na presadzovaní spoločných záujmov a riešení spoločných obáv vrátane migrácie, bezpečnosti a budúcnosti EÚ. Poľsko ako člen V4 má cennú platformu na ovplyvňovanie regionálnych a celoeurópskych politík v oblasti ako je energetika, doprava a obrana. Okrem toho Poľsko nesie zodpovednosť za zastupovanie kolektívnych záujmov v rámci krajín V4

a aktívne sa podieľa na formovaní politík EÚ ako vplyvný člen aliancie. Od Poľska sa očakáva, že bude presadzovať demokraciu, dodržiavať zásady právneho štátu a presadzovať spoločné hodnoty v rámci V4 a Európskej únie (Smoczyński, 2021).

Krajiny V4 každoročne prechádzajú predsedníctvom, ktoré sa časovo zhoduje s bezprecedentnou globálnou krízou, pandémiou COVID-19. Od 1. júla 2020 prevzalo Poľsko každoročné predsedníctvo Vyšehradskej skupiny (Visegrad Group, Presidency Programs).

Účinná koordinácia medzi krajinami V4 má zásadný význam pri riešení kríz v súvislosti s pandémiou COVID-19 a pri formovaní postpandemických iniciatív. Spolupráca v sektore zdravotnej starostlivosti získala značný význam, pričom koordinácia v oblasti dopravy sa považuje za žiaducu a potrebnú. Okrem toho je potrebné zamerať sa na posilnenie základných ekonomických záujmov krajín V4 s cieľom vytvoriť základ pre ekonomickú suverenitu priemyslu V4.

Ciele a priority

- **Posilnenie V4 v rámci EÚ** – cieľ súvisí so zlepšením aktivít krajín Vyšehradskej skupiny v rámci EÚ, riešenie spoločných výziev, prehĺbenie spolupráce V4 v konkrétnych odvetviach, spolupráca za hranicami V4+;
- **Obnova po pandémii** – riešenie pandémie a jej dôsledkov, obnova V4, posilnenie zdravotnej starostlivosti a výskumu proti pandémii;
- **Medzil'udské spojenia** – posilnenie integrácie a súdržnosti v rámci V4, konektivita V4, podpora kultúrnych, mládežníckych, vzdelávacích a rôznych iných sektorov vo V4, vzájomná propagácia a podpora V4, obnovenie cezhraničnej spolupráce;
- **Digitálny V4 – e-V4** – podpora digitálnej spolupráce v rámci V4, spolupráca v digitálnej agende, umelej inteligencie, robotiky, elektronického obchodu, kybernetickej bezpečnosti, presadzovanie spoločných záujmov pri digitálnej transformácii, inovácií.

Navrhované iniciatívy a aktivity pre komplexnú sektorovú spoluprácu v rámci V4 počas poľského predsedníctva sú rozdelené do 3 hlavných pilierov: Hospodárnosť a konektivita; Bezpečnosť; Spoločnosť (Visegrad Group, Polish Presidency).

Európska únia zostala počas poľského predsedníctva kľúčovou platformou pre spoluprácu V4, pretože táto koordinácia V4 v EÚ by sa mala týkať aj množstva ďalších iniciatív EÚ, napr. v oblasti vnútorného trhu, priemyselnej politiky, sociálnej politiky a poľnohospodárstva.

1.1.2 Postavenie Česka vo Vyšehradskej skupine

Česká republika ako zakladajúci člen a najľudnatejšia a ekonomicky najvyspelejšia krajina V4 má významnú pozíciu pri formovaní politického smerovania V4. Krajina vníma V4 aj ako platformu podporu spolupráce, solidarity, regionálnej stability a bezpečnosti medzi národmi strednej Európy. Vyšehradská skupina považuje za neoddeliteľnú súčasť svojej zahraničnopolitickej stratégie. Česká republika sa aktívne podieľa a iniciatívach zameraných na zvýšenie energetickej bezpečnosti v regióne. Zohráva tiež kľúčovú úlohu pri podpore kultúrnej výmeny a spolupráce v rámci Vyšehradskej skupiny a organizuje podujatia, ktorých cieľom je zlepšiť porozumenie a spoluprácu medzi členskými štátmi. Okrem toho Česká republika aktívne podporuje regionálnu spoluprácu prostredníctvom V4 s cieľom podporovať hospodársku, kultúrnu a politickú spoluprácu v strednej Európe (Černušáková, 2017).

Počas predsedníctva v rokoch 2019/2020 prevzalo vedúcu úlohu po voľbách do Európskeho parlamentu Česká republika. Česká republika, ktorá čelila náročnému obdobiu, čerpala inšpiráciu a stavala na programe prechádzajúceho slovenského predsedníctva. Ich prístup kládol dôraz na racionalitu, pragmatické a konštruktívne riešenia nalievajúcich výziev a problémov vo V4 a Európskej únii (Ministerstvo zahraničných vecí Českej republiky).

Primárnym cieľom českého predsedníctva bolo posilniť vplyv krajín V4, v rámci Európskej únie a v NATO a zároveň zabezpečiť jednotu a súdržnosť v rámci týchto organizácií. Cieľom Českej republiky bolo využiť vyšehradskú spoluprácu ako prostriedok na podporu odolnej a konkurencieschopnej Európy založenej na demokratických princípoch, ľudských právach a podobných hodnotách (Visegrad Group, Czech Presidency).

Česká republika považuje Vyšehradskú skupinu za tradičnú platformu pre praktickú spoluprácu v strednej Európe, pričom zdôrazňuje dôležitosť vzájomnej dôvery a schopnosti nachádzať kompromisy. S cieľom využiť svoju pozíciu sa ČR snaží posilniť otvorenosť voči ostatným európskym partnerom, najmä susedným krajinám a zvýšiť svoj potenciál na vytváranie aliancií v rámci Európskej únie (Ministerstvo zahraničných vecí Českej republiky).

Priority

1. Rozumné riešenie – posilnenie vnútorného trhu, schválenie procesu rozširovania EÚ tak, aby zahŕňa krajiny západného Balkánu a podporu politiky Východného partnerstva EÚ;
2. Inovačná ekonomika a jej dopady na spoločnosť – podpora výskumu a vývoj inovácií, rozvoj inovatívneho ekosystému a digitálneho trhu;
3. Prekonávanie deliacich línií – riešenie migračnej a azylovej politiky EU, posilnenie rozvoja infraštruktúry a prepojenosti a riešenie výziev súvisiacich s energetikou (Vláda Českej republiky, 2019).

1.1.3 Postavenie Slovenska vo Vyšehradskej skupine

Slovensko má ako člen V4 významný vplyv na formovanie agendy a politiky skupiny, pravidelne podporuje spoluprácu a integráciu medzi ostatnými krajinami V4. V rámci Vyšehradskej skupiny Slovensko spolupracuje s ostatnými členskými krajinami na rôznych spoločných iniciatívach a projektoch v oblasti obrany, energetiky, dopravy, obchodu a kultúry. Krajina zohráva kľúčovú rolu pri posilňovaní hospodárskych väzieb a podpore rastu a rozvoja v regióne, pričom podporuje iniciatívy ako Investičný fond V4 a platformu energetickej bezpečnosti V4. Slovensko sa tiež zasadzuje za rozšírenie EÚ, najmä za integráciu západného Balkánu do EÚ, pričom preukazuje podporu susedným krajinám. Na rozdiel od niektorých rozdielných pozícií ostatných členov V4 Slovensko zaujíma taktiež umiernenější prístup k migračnej a utečeneckej politike. Podporuje vyvážený a pragmatický postoj, pričom zohľadňuje potreby utečencov spolu s obavami hostiteľských krajín. Členstvo Slovenska vo V4 celkovo umožňuje aktívnu podporu regionálnej spolupráce, integrácie a presadzovania záujmov na globálnej scéne (Švikruha, 2019).

Slovenská republika v júli 2022 prebralo svoje šieste predsedníctvo vo Vyšehradskej skupine (Ministerstvo životného prostredia Slovenskej republiky). Súčasný slovenský predsedníctvo prebieha v mimoriadnom kontexte charakterizovanom neoprávnenou a nevyprovokovanou agresiou Ruska na Ukrajine. Táto situácia predstavuje kritický moment

pre tento kontinent a najmä pre región (Ministerstvo zahraničných vecí a európskych záležitostí Slovenskej republiky).

Počas slovenského predsedníctva vo V4 sa bude klásť dôraz na nadviazanie na hlavné iniciatívy z predchádzajúcich predsedníctiev s cieľom prispieť k spoločným európskym riešeniam a priniesť občanom praktické výhody. Slovenské predsedníctvo bude mať prioritu v nasledujúcich štyroch oblastiach:

1. Prepojenia;
2. Ekonomika;
3. Udržateľnosť;
4. Ľudia (Ministerstvo zahraničných vecí a európskych záležitostí SR).

1.1.4 Postavenie Maďarska vo Vyšehradskej skupine

Maďarsko sa primárne zameriava na podporu spolupráce a integrácie medzi členmi V4 s osobitným dôrazom na politiku, ekonomiku a bezpečnosť. Vyšehradska skupina sa stala významným subjektom v rámci Európskej únie, ktorý efektívne chráni záujmy a hodnoty strednej Európy v rámci EÚ. Maďarsko aktívne spolupracuje s ostatnými krajinami V4 na presadzovaní spoločných cieľov, vrátane podpory demokracie, ľudských práv a ekonomických vzťahov. Členstvo vo V4 umožnilo Maďarsku posilniť väzby so susednými krajinami strednej Európy a zvýšiť svoj vplyv v regionálnych a európskych záležitostiach (hungarianreview.com, 2019).

V náročných časom je hlavným cieľom V4, s osobitným zameraním na maďarské predsedníctvo V4, posilniť spoluprácu s cieľom prispieť ku kolektívnym európskym riešeniam a posilniť odolnosť, bezpečnosť a stabilitu v krajinách V4 a Európe ako celku. Okrem toho si Maďarsko stanovilo ďalšie ciele, medzi ktoré patrí zastupovanie konštruktívnych myšlienok V4 v rámci Európskej únie a posilnenie partnerstiev V4+ po pandémie. Okrem toho sa Maďarsko zameriava na uľahčenie opätovného otvorenia a obnovy hospodárstva a spoločnosti po pandémie. Priority maďarského predsedníctva vo V4:

- **Stabilita** – posilnenie koordinácie v rámci EÚ, bezpečnosti a stability vo V4 a širšom európskom regióne;
- **Znovuotvorenie** – opatrenia na podporu oživenia v hospodárstve, v spoločnosti;
- **Partnerstvo** – posilnenie parlamentného rozmeru, Európska spolupráca V4+, Globálna iniciatíva spolupráce V4+ (Visegrad Group, Hungarian Presidency).

Slovensko je jediným členom , ktorý prijal euro. Vyšehradská dohoda však zostáva v platnosti a má politický význam. Členské štáty naďalej zvolávajú pravidelné samity a zapájajú sa do rokovaní s cieľom kolektívne presadzovať svoje záujmy v rámci Európskej komisie za ich vnímané dodržiavanie zásad právneho štátu. Komisia vyjadrila nesúhlas s reformami súdnictva v Poľsku a konsolidáciou moci Maďarska pod vedením Orbána. Z ekonomického hľadiska možno krajiny charakterizovať ako štandardné trhové ekonomiky s relatívne vysokou životnou úrovňou, stabilnou cenovou hladinou a primerane robustným trhom práce. Slovensko vyniká ako jediný člen Vyšehradskej skupiny, ktorý prijal euro ako svoju menu, zatiaľ čo ostatné krajiny si naďalej zachováva svoje národné meny. Vzhľadom na odlišné výzvy, ktorým každá krajina v súčasnosti čelí, je nepravdepodobné, že dôjde k okamžitej zmene prístupu Českej republiky, Maďarska a Poľska (openiazoch.sk, 2021).

1.2 Podnikateľské prostredie v krajinách V4

Kopecký (2002) vykonal analýzu politickej ekonómie krajín V4, skúmal ich hospodársku politiku, politické inštitúcie a sociálne štruktúry, ktoré prespievajú k regionálnemu ekonomickému rozvoju. Štúdia skúma aj vplyv členstva v EÚ na ekonomický pokrok krajín V4. Podľa autora sa hospodárske politiky týchto krajín časom vyvíjali a boli formované celým radom faktorov. Podľa autorov Ásc a kol. (2015) sa podnikateľské prostredie v krajinách strednej Európy výrazne zlepšilo, aj keď stále poukazujú na výzvy ako sú korupcia, byrokracia a rozvinutá infraštruktúra. Medzi ďalšie výzvy, ktoré autorka Glodowska (2017) identifikovala je obmedzená úroveň inovácií, nedostatočný prístup ku kapitálu, nedostatočná úroveň vzdelania a nedostatok kvalifikovanej pracovnej sily. Meyer (2005) vykonal analýzu medzinárodných, obchodných a vládnych vzťahov, kde v tomto prostredí skúmal výzvy a príležitosti, ktoré čelia

podniky v rôznych regiónoch. Autor analyzoval kultúrne, ekonomické a rôzne iné faktory, ktoré formujú podnikateľské prostredie a ovplyvňujú obchodné operácie v týchto oblastiach.

Ekonomiky a politické prostredie mnohých krajín prešli značnými zmenami, ktoré viedli k priaznivejšiemu podnikateľského prostrediu (Wike a kol., 2019).

V poslednom období krajiny V4 zaviedli sériu reforiem zameraných na zlepšenie ich podnikateľského prostredia. Tieto reformy zahŕňajú zefektívnenie administratívnych postupov a zníženie byrokratických prekážok. V dôsledku toho sa krajiny stávajú čoraz atraktívnejšími pre zahraničných investorov, čo vedie k výraznému nárastu priamych zahraničných investícií (Johnson, 2019).

Podnikateľské prostredie v krajinách Vyšehradskej skupiny má silné ale aj slabé stránky. Medzi slabé stránky patria otázky ako vysoká miera korupcie, slabý právny štát a obmedzená transparentnosť pri rozhodovaní vlády. Okrem toho krajiny V4 čelia aj demografickým výzvam vyplývajúcim zo starnutia populácie a klesajúcej pôrodnosti, čo môže mať vplyv na ich dlhodobý ekonomický rast (Gyárfášová a Mesežníkov, 2021).

Vo všeobecnosti zaznamenalo podnikateľské prostredie v krajinách V4 v posledných rokoch výrazný pokrok, ktorý predstavuje množstvo príležitostí pre zahraničných investorov. Stále však existujú výzvy, ktoré si vyžadujú pozornosť, aby sa zabezpečil udržateľný hospodársky rast a pokrok s regiónom.

1.3 Vplyv pandémie na svetové hospodárstvo

Pandémia COVID-19 mala významný vplyv na svetovú ekonomiku a medzi autormi existujú rôzne názory na jej účinky. Pandémia spôsobila globálnu recesiю. Mnohí autori sa domnievajú, že pandémia spôsobila globálnu ekonomickú recesiю, pričom podniky sa zatvárajú, dodávateľské reťazce sú narušené a miera nezamestnanosti stúpa. Medzinárodný menový fond predpovedal, že globálna ekonomika sa v roku 2020 zníži, pričom vyspelé ekonomiky zaznamenajú pokles (Naseer a kol., 2023).

Autori ako Kerpen a Mulligan (2022) tvrdia, že pandémia COVID-19 zhoršila už existujúce ekonomické nerovnosti a neúmerne ovplyvnila pracovníkov s nízkymi príjmami ale aj malé podniky, ktoré boli najviac postihnuté hospodárskym poklesom.

Stiglitz (2021) tvrdil, že pandémia odhalila a prehĺbila už existujúce nerovnosti v globálnej ekonomike. Odporučil, aby vlády uprednostňovali politiky zamerané na podporu a posilnenie hospodárskej a sociálnej spojenosti, ako sú zvýšené investície do zdravotnej starostlivosti, vzdelávania a infraštruktúry.

Ďalší autor Reinhart (2020) zdôraznil vplyv pandémie na globálnu dlhovú krízu. Tvrdil, že masívne požičiavanie si vlád a spoločností na financovanie výdavkov súvisiacich s pandemiou povedie k prudkému nárastu úrovne dlhu, čo by mohlo mať dlhodobé dôsledky pre hospodársky rast a finančnú stabilitu.

Elliott (2020) varoval pred rizikami globálnej recesie od roku 2020. Zdôraznil, že rozsiahle pôžičky vlád a podnikov na financovanie výdavkov súvisiacich s pandemiou by viedli k výraznému nárastu úrovne dlhu. To by zase mohlo mať trvalé dôsledky na hospodársky rast a finančnú stabilitu.

Autorka Foroohar (2020) poznamenala, že pandémia urýchlila existujúce trendy smerom k deglobalizácii a protekcionizmu. Navrhla, že krajiny budú mať tendenciu prijímať viac nacionalistických hospodárskych politík v reakcii na pandémiu, čo môže mať negatívny vplyv na globálny obchod a investície.

Medzi odborníkmi existujú výrazné rozdiely v názoroch na účinky pandémie na globálnu ekonomiku. Veľa analýz potvrdilo, že pandémia odhalila a prehĺbila už existujúce nerovnosti a zraniteľné miesta v globálnom hospodárskom systéme. Mnohí autori súhlasia s tým, že na podporu trvalého oživenia bude potrebná zásadná vládna intervencia.

1.3.1 Vplyv pandémie COVID-19 na krajiny V4

Vyšehradské krajiny odolali prvej vlne pandémie koronavírusu relatívne dobre a lepšie ako väčšina krajín západnej Európy. Toto bolo čiastočne z dôvodu ich rýchlej politickej reakcie v počiatočných štádiách pandémie: boli prísne zablokované zavedené skoro (v polovici marca 2020). V dôsledku toho bol výskyt nových infekcií a úmrtí počas prvej vlny pandémie vo

všeobecnosti nízky, pričom Slovensko v rebríčku patrí medzi krajiny s najlepšimi výsledkami na svete. Ukázalo sa však, že druhá vlna koronavírusových infekcií, ktorá sa začala v septembri 2020 oveľa silnejšie a Vyšehradské krajiny patrili medzi najviac postihnuté v Európe (Astrov a Holzner, 2021).

Medzinárodný obchod vo V4 zahŕňa predovšetkým výmenu dovozu a vývozu medzi jej členskými krajinami. Dynamiku tohto obchodu však výrazne formuje Európska únia, ktorá pôsobí ako dominantný blok. EÚ stanovuje predpisy a rámce, ktorými sa riadi obchod pre všetky krajiny v rámci jej členských štátov, vrátane V4 (Ugurlu a Jindřichovská, 2022).

Pandémia COVID-19 mala škodlivý vplyv na ekonomiky na celom svete vrátane ekonomík krajín V4. Jeho účinky boli pozorované v rôznych makroekonomických, zdravotných a sociálnych ukazovateľoch na celom svete. Analýza, ktorej sa venovali práve Ugurlu a Jindřichovská (2022), kde sa zameriavali prevažne na krátkodobé dôsledky pandémie poukázali na významné štrukturálne zmeny v medzinárodnom obchode. Podľa zistení práve Nemecko zohrávalo kľúčovú úlohu pri vývoze a dovoze všetkých európskych krajín.

Krajiny V4 by mali využiť pandémiu na rôzne reformy a zmeny v zdravotníctve, vo vzdelávaní a aj na trhu práce (Gabrižová, 2021).

Podľa rektorky Mendelovej univerzity v Brne možno pandémiu COVID-19 vnímať ako katalyzátor zmeny, pretože odhalila silné a slabé stránky našej spoločnosti a ekonomického systému. Odborníci z krajín V4 na online podujatí diskutovať o najväčších „vítazoch a porazených“ pandémie vo svojich krajinách a zdôraznili dôležitosť začlenenia týchto poznatkov do stratégie hospodárskej a sociálnej obnovy (Gabrižová, 2021).

Vzhľadom na súčasné obdobie, najvýraznejším problémom väčšiny podnikov sú dopady spôsobené pandemiou COVID-19. Pandémia COVID-19 ohrozuje nie len zdravotný stav celej spoločnosti ale zároveň ovplyvnila celé podnikateľské prostredie, od malých, stredných, veľkých podnikov a živnostníkov. Negatívne vplyvy pandémie na podnikateľské prostredie ako aj podnikateľské subjekty jednotlivých krajín ako aj na celok neustále pretrvávajú a prerušenie prevádzky je jedným z najhorších dopadov, s ktorými sa podniky stretávajú (Pakšiová a kol., 2022).

1.3.2 Spolupráca V4 v čase pandémie

Počas pandémie COVID-19 sa všetky krajiny museli vysporiadať s veľkými výzvami, vrátane potreby spolupracovať a reagovať na krízu. Vyšehradská skupina preukázala určitú úroveň spolupráce, hoci sa reakcie medzi členskými krajinami líšili. V marci 2021 sa V4 dohodla na spoločnom obstarávaní vakcín proti COVID-19, čím sa posilnila ich vyjednávacía sila a zabezpečili rýchlejší prístup k vakcínam pre občanov. V rámci pandémie COVID-19 v apríli 2020 Česká republika darovala členským krajinám ochranné masky a Poľsko poskytlo zdravotnícky materiál. Cestovné obmedzenia v krajinách Vyšehradskej skupiny boli po pár mesiacoch čiastočne zrušené, čo umožnilo občanom členských krajín slobodnejšie cestovať a pohybovať sa a pozitívne to ovplyvnilo cestovný ruch (Ministerstvo zdravotníctva Slovenskej republiky, 2020). Počas pandémie sa v krajinách Vyšehradskej skupiny vyskytli nezhody v súvislosti s politikou COVID-19, pričom Česká republika a Slovensko kritizovali Poľsko a Maďarsko za nedostatočne prísne opatrenia na kontrolu šírenia vírusu a protiruské sankcie (Euractiv.sk, 2021).

V počiatočnej fáze pandémie krajiny V4 prejavili solidaritu tým, že pomáhali pri repatriácii svojich občanov a efektívne zvládali hraničné obmedzenia. Pripojili sa aj k iniciatíve „Coronavirus Global Response“, ktorú iniciovala Európska komisia a spoločne prispeli sumou 3 milióny eur. Slovenská republika sa zaviazala poskytnúť na túto iniciatívu 750 tisíc eur. Okrem toho krajiny V4 prejavili solidaritu s krajinami Východného partnerstva vo svojich vonkajších vzťahoch a schválili „Program solidarity Východu V4“. Prioritou programu je zvýšiť zdravotnú, sociálnu a ekonomickú odolnosť zraniteľných skupín obyvateľstva v týchto krajinách počas pandémie (Demeš, 2021).

Počas samitu v Ľublíne prezidenti krajín V4 poverili poľské predsedníctvo zriadením spoločného virtuálneho centra V4 pre COVID-19. Táto platforma slúžila členským krajinám ako prostriedok na výmenu informácií a dopĺňala ich existujúce komunikačné kanály s EÚ, WHO a inými medzinárodnými organizáciami (Volksgruppen, 2021).

1.3.3 Vplyvy pandémie na podnikateľské prostredie

Náhly vznik pandémie mal rôzne vplyvy na podniky a spoločnosti. Mnohé podniky sa stretávajú s ťažkosťami, ako je znížený dopyt po ich ponukách, narušenia dodávateľského

reťazca, ktoré vedú k nedostatku výrobných materiálov alebo rušenie objednávok z dôvodu prepravných obmedzení (Bartik et al., 2020). Podľa Stemmler (2022) sa vlády na celom svete počas pandémie COVID-19 snažili podporiť podniky a spoločnosti pri zvládaní hospodárskych výziev spôsobených krízou. Súkromný sektor narazil na prekážky, ako je znížený dopyt, narušenie dodávateľských reťazcov a zníženie investícií. Autorka Manolova (2020) diskutuje o posune obchodných modelov počas pandémie a naznačuje, že spoločnosti, ktoré efektívne spĺňajú vyvíjajúce sa potreby zákazníkov. Galloway (2020) tvrdí, že pandémia urýchlila už existujúce trendy, ako je rast elektronického obchodu, prijatie práce na diaľku a proces digitálnej transformácie.

Schopnosť prijať podnikateľské myslenie je rozhodujúca pri zmiernovaní vplyvu pandémie COVID-19. Toto myslenie zahŕňa využitie prvkov, ako sú inovácie, krízový manažment, podstupovanie rizika a riadenie zmien na dosiahnutie priaznivých výsledkov. Okrem toho musia podniky analyzovať vyvíjajúce sa prostredie, aby sa prispôbili meniacim sa trendom a okolnostiam (Ratten, 2020).

Pandémia COVID-19 a následné opatrenia na obmedzenie pohybu mali výrazne negatívny vplyv na mikropodniky a malé a stredné podniky. Preto je nevyhnutné riešiť nielen bezprostrednú krízu, ale aj pretrvávajúce dôsledky vyplývajúce z pandémie a súvisiacich opatrení na obmedzenie pohybu (Shafi a kol., 2020).

Medzi negatívne dôsledky patrí napr. hospodársky pokles. Pandémia vyústila do globálneho hospodárskeho poklesu, ktorý spôsobil rôzne straty, ktoré utrpeli podniky, znížil sa dopyt po produktoch a službách a znížili sa celkové príjmy. Zatvorenie podnikov malo negatívny vplyv najmä v odvetviach ako cestovný ruch a reštaurácie. (Lazaridis a kol., 2022).

Pandémia mala aj pozitívne vplyvy na podnikateľské prostredie. Najmä na zvýšený dopyt po niektorých produktoch a službách, ako je napríklad elektronický obchod, donáška jedla a telekonferencie. Ale pandémia taktiež ukázala aj znížený dopyt po niektorých službách a produktoch. Medzi ďalšie pozitívne dôsledky bola aj práca na diaľku tzv. „home office“. Pandémia urýchlila prechod na prácu na diaľku, čo firmám umožňuje pracovať so zníženou potrebou kancelárskych priestoroch a cestovných nákladov (Lund a kol., 2021).

Digitálnu transformáciu podnikov urýchlila hlavne pandémia, pričom viac spoločnosti využíva technológie na automatizáciu procesov, zlepšenie efektivity a taktiež zlepšenie zákazníckej skúsenosti. Toto pandemické obdobie podporilo aj inovácie, pričom podniky sa prispôbovali novým spôsobom fungovania a vývoja nových produktov a služieb, aby uspokojili meniace sa potreby spotrebiteľov (Helpnetsecurity.com, 2022). Celkovo mala pandémia COVID-19 hlboký vplyv na podnikateľské prostredie, mnohým podnikom spôsobila značné výzvy a zároveň priniesla príležitosti na rast a inovácie.

Prieskumy, realizované v roku 2020, naznačujú, že väčšina podnikov je negatívne ovplyvnená pandemickou krízou COVID-19. V kontexte dramatických zmien v súvislosti s pandémiou COVID-19 musia organizácie na celom svete reagovať a prispôbovať sa zmenám a zodpovedným spôsobom riadiť ľudské zdroje. Organizácie musia rozpoznať a prijať nové prístupy pri nábere a výchove kvalifikovaných zamestnancov na riešenie transformácií. Zamestnanci musia mať rôzne zručnosti, aby sa mohli efektívne orientovať vo vyvíjajúcich sa technológiách a úlohách v organizáciách ovplyvnených globálnou pandémiou. Technologický pokrok, rozsiahle využívanie informačných a komunikačných technológií a zrýchlené tempo globalizácie formovali podnikateľské prostredie a významne ovplyvnili dynamiku pracovnej sily a postupy riadenia ľudských zdrojov (Carnevale, Hatak, 2020).

Krajiny Vyšehradskej skupiny zasiahla pandémia COVID-19 od marca 2020, pričom prvé prípady boli nahlásené v Českej republike, po ktorej nasledovalo Maďarsko, Poľsko a nakoniec Slovensko. Závažnosť a priebeh pandémie sa v jednotlivých krajinách líšili, ak berieme do úvahy počet prípadov, úmrtí a testovanie. V reakcii na vypuknutie pandémie národné vlády zaviedli rozsiahle hospodárske, sociálne a hygienické opatrenia. Opatrenia v Česku, na Slovensku a v Maďarsku boli vo všeobecnosti prísnejšie v porovnaní s opatreniami s Poľsku (Ministerstva zdravotníctva krajín V4).

Väčšina obmedzení bola najprestížnejšia od polovice marca do konca apríla. Na základe správ o údajoch o mobilite, ktoré zverejnil Google, sa život od polovice júna 2022 vracia do normálu.

Očakáva sa, že pandémia COVID-19 bude mať hlboký a bezprecedentný vplyv na ekonomiky všetkých štyroch krajín Vyšehradskej skupiny. Prognózy naznačujú výrazný pokles HDP a obchodného obratu sprevádzaný zvýšením miery nezamestnanosti v roku 2020. Na

riešenie týchto výziev vlády zavádzajú expanzívne fiškálne politiky, ktoré vedú k značnej rozpočtovej nerovnováhe. Pandémia si vyžiadala zásadné zmeny v podnikateľskom prostredí a vyžaduje si lepšie podnikateľské zmýšľanie s cieľom účinne riešiť spoločenské potreby. Rozdiel od predchádzajúcich kríz pandémie vyvolala rýchle reakcie podnikov, organizácií a štátov, aby splnili rôzne požiadavky.

2 Cieľ práce

Primárnym cieľom diplomovej práce je na základe vybraných indikátorov preskúmať podnikateľskej prostredie krajín V4 v sledovanom období pandémie COVID-19, zhodnotiť reakcie vlád a stanoviť odporúčania v oblasti zapájania sa krajín V4 do medzinárodného obchodu.

Na dosiahnutie hlavného cieľa bolo nutné si určiť čiastkové ciele, ktoré sú:

- 1) Teoreticky vymedziť fungovanie krajín V4. podnikateľské prostredie a prístupy autorov k vplyvu pandémie COVID-19 na podnikateľské prostredie krajín V4
- 2) Zhodnotiť makroekonomický vývoj v krajinách V4 v sledovanom období
- 3) Analyzovať podnikateľské prostredie v jednotlivých krajinách V4 prostredníctvom vybraných indikátorov,
- 4) Kvantifikovať postavenie krajín V4 v medzinárodnom obchode, preskúmať export a import.

Pre riešenie diplomovej práce taktiež stanovujeme výskumnú otázku:

„Krajina s vyššou mierou inovačnej výkonnosti a vyššími hodnoteniami indikátorov podnikateľského prostredia zaznamenávala menej negatívny makroekonomický vývoj v dôsledku pandémie v porovnaní s ostatnými skúmanými krajinami.“

3 Metodika a metódy skúmania

Pri riešení diplomovej práce sme využili všeobecné a špecifické metódy práce. Z všeobecných metód sme prevažne využili pozorovanie, dedukciu, indukciu, komparáciu, analógiu, analýzu a syntézu.

Zo špecifických metód boli využité kalkulácia otvorenosti a exportnej výkonnosti. Zároveň sme pre účely hodnotenia podnikateľského prostredia krajín V4 použili vybrané indikátory.

Pri vypracovaní diplomovej práce boli využité domáce a zahraničné publikácie, vrátane kníh a internetových zdrojov. Vo výskumnej časti diplomovej práce sme využili štatistiku dostupnú na portáli Svetovej banky, Focus 2 Move, Transparency International, Trade Map, Európsky štatistický systém, Aliancia PAS, European innovation scoreboard. Na základe týchto internetových stránok sme vypracovali štatistiku a využili sme ju v našej práci.

3.1 Kalkulácia otvorenosti ekonomiky a exportnej výkonnosti

Otvorenosť obchodu sa vzťahuje na schopnosť krajiny zúčastňovať sa na medzinárodnom obchode odstránením prekážok a obmedzení výmeny tovaru, služieb a kapitálu s inými štátmi. Zahŕňa prijatie rôznych obchodných politík, ako je napr. zníženie ciel a minimalizácia obchodných prekážok a zároveň zavedenia podporných nariadení. Otvorenosť obchodu ovplyvňuje hospodársky rast, kde obchod umožňuje krajinám špecializovať sa na oblasti, v ktorých majú komparatívnu výhodu. To vedie k vyššej produktivite, zvýšenej produkcii a celkovému hospodárskemu rastu (Keho, 2017). Krajiny, ktoré sa zapájajú do medzinárodného obchodu, získavajú prístup na väčšie trhy, ktoré im ponúkajú viac príležitostí. Obchod za hranicami poskytuje spotrebiteľom širšiu škálu tovarov a služieb a rôznych krajín sveta (Heakal, 2023). Otvorenosť obchodu priťahuje najmä priame zahraničné investície, ktoré prinášajú kapitál, technológie a odborné znalosti a môže prispieť k zníženiu chudoby poskytovaním pracovných príležitostí (OECD, 2021).

$$\text{Otvorenosť ekonomiky} = \frac{\text{obrat zahraničného obchodu}}{\text{HDP}} * 100 \quad (1)$$

Exportná výkonnosť je ukazovateľom, ktorý sa vzťahuje na schopnosť krajiny predávať tovar a služby iným krajinám sveta. Na exportnú výkonnosť môže mať vplyv veľké množstvo faktorov, ako sú prírodné zdroje, technológie, kapitál, politika, výmenné kurzy a podobne (Dahake, 2019). Štáty a ich vlády zavádzajú politiky a iniciatívy, aby zlepšili svoju exportnú výkonnosť (Eur-lex.eu, 2012).

$$\text{Exportná výkonnosť} = \frac{\text{Export}}{\text{HDP}} * 100 \quad (2)$$

3.2 Hodnotenie vybraných ukazovateľov a indexov

Na preskúmanie podnikateľského prostredia krajín V4 sme si zvolili Index Doing Business, ktorý hodnotí podnikateľské prostredie krajín, na základe 10 ukazovateľov. Zvolili sme si 3 indikátory, ktoré sú *zahájenie podnikania*, *platenie daní* a *obchodovanie cez hranice*. Pomocou týchto ukazovateľov sme spracovali údaje.

Svetová banka uvádza, že ukazovateľ *zahájenie podnikania* vedie evidenciu všetkých úkonov, ktoré musí podnikateľ absolvovať na založenie a prevádzkovanie obchodnej alebo priemyselnej firmy. Tieto záznamy zahŕňajú čas a náklady, ktoré sú potrebné na splnenie týchto postupov spolu s minimálnou sumou kapitálu, ktorý je potrebný investovať.

Ukazovateľ *platenie daní*, zhromažďuje informácie o daniach a povinných príspevkoch, ktoré musia podniky platiť každý rok. Obsahuje taktiež aj administratívu spojenú s platením daní, odvodmi a informácie o daňových povinnostiach. Tieto informácie zverejnila Svetová banka pod ukazovateľom platenia daní.

Svetová banka poskytuje informácie aj o *Obchodovaní cez hranice* – tento ukazovateľ meria čas a náklady, ktoré sú úzko spojené s logistickými procesmi pri importe a exporte tovarov. Na získanie údajov o tomto ukazovateli sa poskytovateľom obchodných služieb, špeditérom, rôznym orgánom a podobne poskytuje dotazník. Ekonomika, ktorá nemá žiadne skúsenosti a postupy s cezhraničným obchodovaním, má za všetky ukazovatele súvisiace s touto kategóriou skóre nula.

Superindex PAS je obsahuje rôzne rebríčky ako sú napr. Doing Business Svetovej banky, Index ekonomickej slobody Heritage Foundation, Globálna konkurencieschopnosť

Svetového ekonomického fóra a Index vnímania korupcie Transparency International. Hlavným cieľom Podnikateľskej aliancie Slovenska (PAS) je skvalitňovanie a zlepšenie pravidiel podnikateľského prostredia na Slovensku v porovnaní s ostatnými krajinami (Sme, 2020).

Indikátor ekonomického sentimentu hodnotí celkovú dôveru a sentiment v ekonomike krajiny alebo regiónu. Údaje sa zhromažďujú z prieskumov uskutočnených z finančných trhov, kde sa stretávajú rôzni ekonómovia a analytici (Halton, 2022). Vyššia hodnota indikátora ekonomického sentimentu naznačuje pozitívny sentiment. Naopak, nižšia hodnota znamená negatívny sentiment, čo naznačuje nižšie očakávania hospodárskeho rastu. Tento ukazovateľ sa používa na výpočet údajov z prieskumov podnikov a spotrebiteľov v piatich odvetviach a to priemysel, služby, spotrebiteľia, maloobchod a stavebníctvo (European Commission, 2023).

Mimovládna organizácia, ktorá sa venuje boju proti korupcii na celom svete sa nazýva Transparency International. Hodnotí krajiny podľa toho, do akej miery sú ich verejné sektory skorumpované. Tento index využíva stupnicu od 1 do 100, pričom 0 je veľmi skorumpovaný štát a 100 najmenej. Tento index je vykonávaný rôznymi prieskumami a hodnoteniami, ktoré vydávajú odborníci, obchodný manažéri a podobne (Úrad vlády Slovenskej republiky, 2022).

Ako informuje Svetová organizácia duševného vlastníctva WIPO, inovačná výkonnosť poskytuje kompletnú analýzu krajín EÚ a ich susedských krajín v kategórii inovačnej výkonnosti. Táto výkonnosť pomáha krajinám identifikovať oblasti, ktoré musia krajiny vylepšiť, aby ich hodnotenie bolo pozitívnejšie. Tento index je navrhnutý tak, aby poskytoval hodnotenie inovácií a taktiež zahŕňa približne 80 ukazovateľov.

4 Výsledky práce

Vo výsledkoch práce sa budeme venovať podnikateľskému prostrediu Vyšehradskej skupiny. Pri realizácii tejto časti práce sme zvolili štatistické údaje, ktoré nám umožnili podrobne preskúmať výskumnú otázku a riešiť stanovené ciele práce.

Ako prvé sme sa zamerali na vývoj makroekonomických ukazovateľ pred a počas obdobia pandémie COVID-19. Využili sme štatistické údaje zo Svetovej banky, kde sme skúmali nezamestnanosť, HDP a infláciu v krajinách V4.

Súčasťou výsledkov práce je využitie údajov z Doing Business a Superindex PAS platformy, ktoré hodnotia podnikateľské prostredie krajín pomocou rôznych ukazovateľov a indikátorov. Zatiaľ čo tento index Doing Business sme použili na hodnotenie krajín V4 ako celku, analyzovali sme aj každú krajinu samostatne pomocou subindikátorov. Keďže Doing Business ukončil svoje pôsobenie, na porovnanie podnikateľského prostredia sme zvolili Superindex PAS. Primárne sme sa zamerali na otvorenosť ekonomiky a exportnú výkonnosť krajín a ich komoditnú štruktúru. Pre rozšírenie poznatkov sme zvolili aj index ekonomického sentimentu a inovačnú výkonnosť krajín.

Ďalej sme sa v našom výskume zamerali aj na korupciu v krajinách Vyšehradskej skupiny, kde sme využili index vnímania korupcie. Na základe našich zistení sme zhodnotili výsledky práce a predložili sme odporúčania pre prax.

4.1 Makroekonomický vývoj v krajinách V4

Vplyv pandémie COVID-19 bol škodlivý pre všetky krajiny, a to aj napriek neustálemu úsiliu vlád zmierniť jej účinky. Na základe údajov Medzinárodného menového fondu (2021) bol prvý prípad COVID19 nahlásený 1. marca 2020 v Českej republike, 4. marca 2020 v Maďarsku a Poľsku, a 6. marca 2020 na Slovensku.

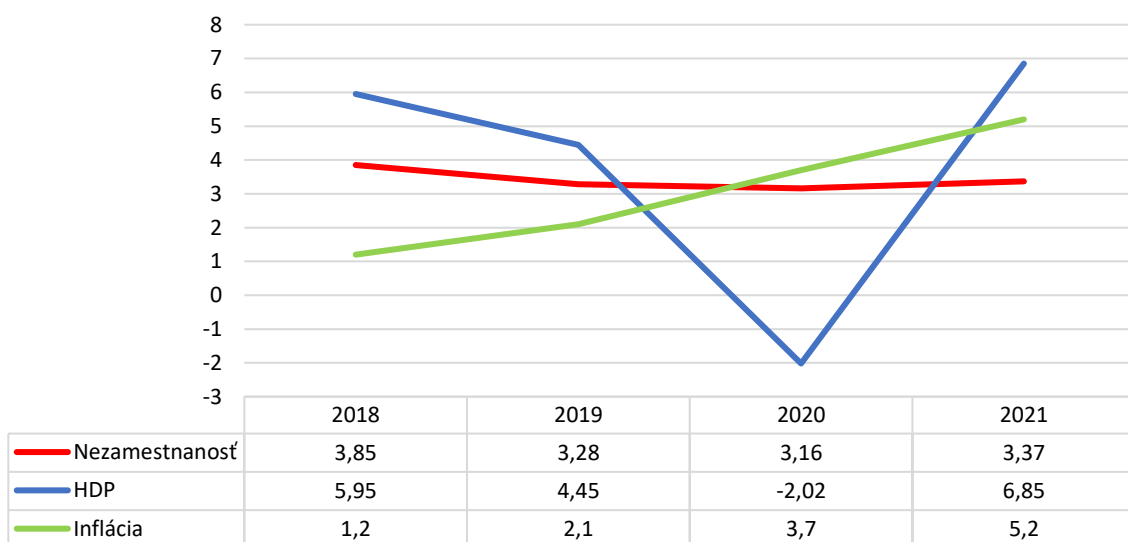
Na začiatku pandémie boli krajiny V4 medzi prvými v Európe, ktoré presadzovali hraničné kontroly a obmedzenia pohybu ľudí. Spolupracovali a vytvorili spoločnú skupinu na

koordináciu ich úsilia pri zvládaní pandémie. Cieľom tejto spolupráce bolo minimalizovať narušenie cestovania cez hranice (Koca, 2022).

Ako dokazujú štatistické údaje využité v našom výskume, pandémia COVID-19 viedla k zníženiu ekonomickej aktivity v krajinách, čo spôsobilo pokles predaja, narušeniu dodávateľského reťazca a zníženiu spotrebiteľskej dôvery. Vypuknutie ochorenia COVID-19 malo za následok, že mnohé spoločnosti zatvorili alebo obmedzili svoje prevádzky, čo viedlo k výraznému poklesu tržieb a významným zmenám v zamestnanosti. Podnikatelia čelili počas pandémie rôznym výzvam, pričom tí, ktorí prevádzkovali kamenné predajne, čelili väčším ťažkostiam. Špecifické odvetvia ako cestovný ruch a reštaurácie boli vážne zasiahnuté, zatiaľ čo odvetvie ako elektronického obchodu zaznamenali počas pandémie rast. Vlády zaviedli rôzne politiky na pomoc podnikom počas pandémie, vrátane pôžičiek, daňových úľav a podobne.

Poľsko, ktoré je najväčšou krajinou Vyšehradskej skupiny, čelilo v dôsledku pandémie COVID-19 veľkému hospodárskemu poklesu. Zvýšila sa aj miera nezamestnanosti, čo malo negatívny vplyv na podnikateľské prostredie. Napriek tomu vláda zasiahla a poskytla značnú podporu podnikom vo forme daňových úľav a dotácií, aby pomohla zmierniť nepriaznivé účinky pandémie.

Graf 1 Nezamestnanosť, HDP a inflácia Poľska pred a počas pandémie (v %)

(Zdroj: vlastné spracovanie podľa Worldbank)

Na grafe 1 môžeme vidieť vývoj nezamestnanosti, HDP a inflácie Poľska od roku 2018. Nezamestnanosť mierne klesala počas pandémie v porovnaní v roku 2018. Pred pandemiou v roku 2018 bolo HDP na úrovni 5,95, čo znamená rast HDP v tomto roku. Následne v roku 2020 výrazne zasiahlo Poľsko pandemická kríza, čo malo za následok pokles HDP. V roku 2021 hodnota HDP bola 6,85 % a na konci pandémie (t.j. 2022) bolo 4,9 %. Čo sa týka inflácie, tak vidíme, že pandémia spôsobila nárast inflácie, kedy najväčšia inflácia dosiahla hodnotu 5,2 % v roku 2021. Okrem spomínaných ukazovateľov Poľsko počas tohto obdobia každoročne zvyšovalo svoju minimálnu mzdu. Krajina znížila sadzbu dane z príjmu právnických osôb z 19 % na 9 % pre malé podniky, ktoré majú ročný príjem do 1,2 milióna eur. Celkovo zostala ekonomika Poľska počas tohto obdobia relatívne stabilná.

Štatistický úrad Českej republiky zaznamenal výraznú ekonomickú nestabilitu počas pandémie COVID-19. Zasiahnutý bol najmä cestovný ruch a automobilový priemysel, čo malo negatívny vplyv na celkovú podnikateľské prostredie. Vláda však zasiahla tým, že podnikom ponúkla pomoc vrátane dotácií na mzdy a záruk za úvery.

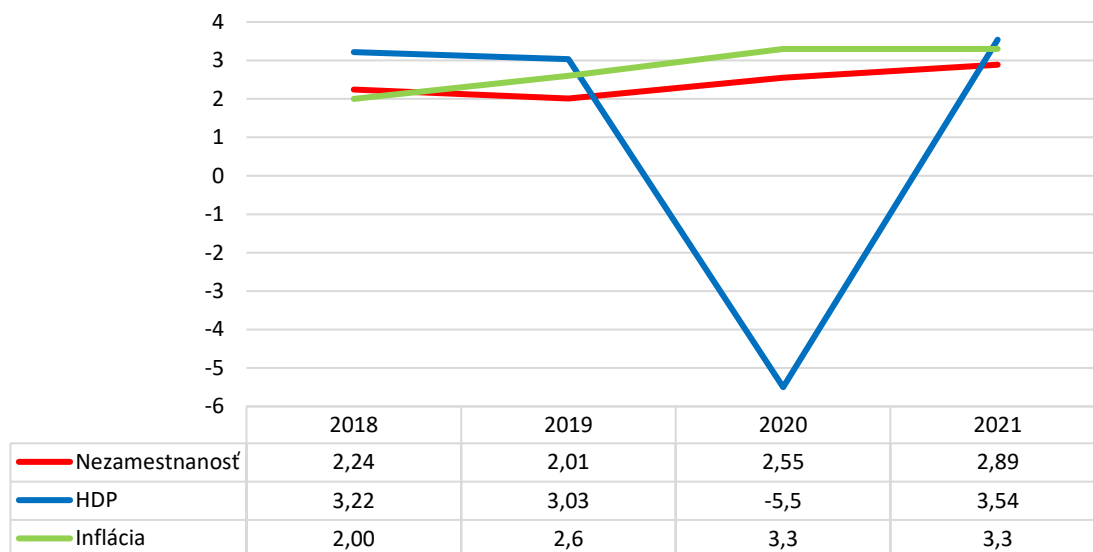
Pandémia COVID-19 mala významný vplyv aj na **Česko**, pričom do septembra 2021 bolo zaznamenaných viac ako 1,7 milióna prípadov a 31 000 úmrtí. Vláda na začiatku pandémie zaviedla prísne opatrenia, ktoré šírenie vírusu veľmi neobmedzili. Keď sa dané opatrenia zrušili a ľudia sa vrátili k bežným aktivitám, prípady opäť pribúdali. Na jeseň 2020 došlo k výraznému nárastu prípadov, čo viedlo k druhému „lockdownu“ a začiatkom roka 2021 boli opäť zavedené prísne opatrenia. V septembri 2021 bolo zaočkovaných približne 53 % populácie a vláda naďalej vyzývala ľudí, aby sa dali zaočkovať (Ministerstvo zdravotníctva Českej republiky, 2023).

Ciele núdzového stavu boli v Česku definované takto:

- kontrolovať rozvoj choroby a chrániť zdravie občanov;
- udržiavať fungovanie hospodárskeho systému pomocou vnútra a ekologizácie;
- poskytovania finančnej pomoci a dotácií pre podniky;
- ochrana pracovných miest – poskytovanie mzdových dotácií;
- zabezpečenie likvidity finančného sektora a zabrániť úverovej kríze;
- stimulácia ekonomiky;

- riadenie dodávateľských reťazcov – predchádzanie nedostatku tovarov.

Graf 2 Nezamestnanosť, HDP a inflácia Česka pred a počas pandémie (v %)

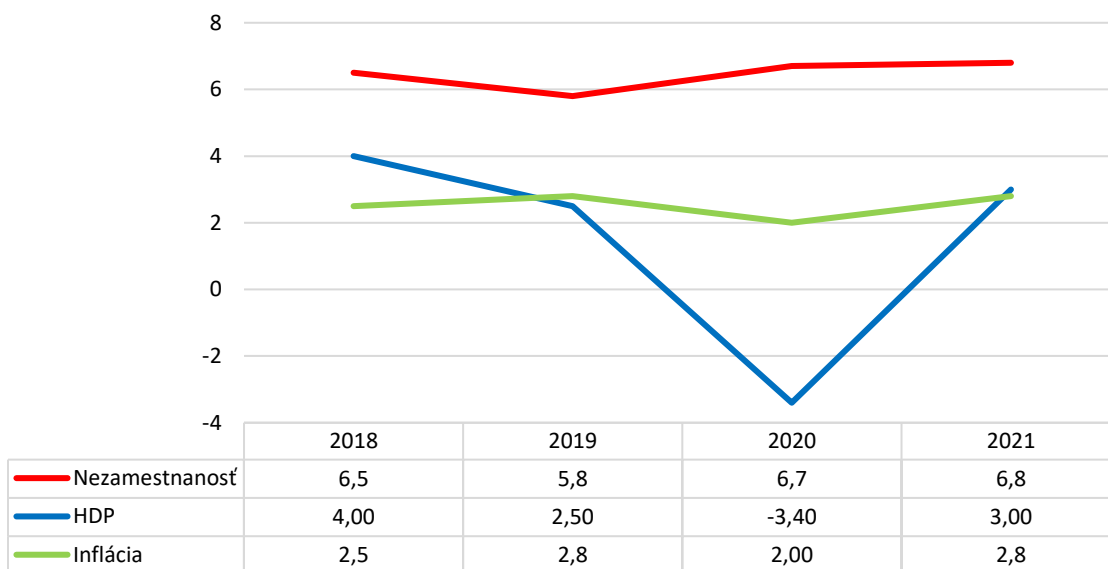
(Zdroj: vlastné spracovanie podľa Worldbank)

Hodnoty pred pandémiou v roku 2018 a na začiatku pandémie COVID-19 bolo HDP veľmi podobné. V roku 2020 kleslo HDP na hodnotu -5,5 % a následne v roku 2021 stúplo na 3,54 %. V roku 2022 HDP kleslo oproti roku 2021 a to na 2,5 %. Nezamestnanosť v Česku pred pandémiou bola na úrovni 2,24 % a počas pandémie sa postupne zvyšovala na hodnotu 2,89 %. Inflácia taktiež počas pandémie stúpila z hodnoty 2,00 % na 3,3 %, kde si v rokoch 2020 a 2021 obstarala rovnakú hodnotu. Čo sa týka iných ekonomických opatrení počas tohto obdobia, tak Česká republika prilákala viaceré zahraničné investície, pričom prílev zahraničných investícií v roku 2018 a 2019 predstavovalo takmer 10 miliardy eur. Česko čelilo počas týchto rokov viacerým výzvam. Krajina zaviedla opatrenia na podporu podnikov a minimálna mzda sa každoročne zvyšovala.

Slovensko prešlo počas pandémie výrazným hospodárskym poklesom, ktorý ovplyvnil aj tržby automobilového priemyslu krajiny. Napriek tomu vláda zaviedla finančné opatrenia na podporu podnikania. Slovensko nahlásilo prvé prípady ochorenia COVID-19 v marci 2020 a vláda zaviedla celoštátny „lockdown“ do júna 2020. S účinkom 12. marca vláda vyhlásila

takzvanú „mimoriadnu situáciu“ v súlade so zákonom o slovenskej občianskej bezpečnosti. Pokiaľ ide o zákaz vstupu do krajiny pre cudzincov, Slovenská vláda zaviedla od 13. marca zákaz vstupu na územie pre cudzincov.

Graf 3 HDP, Nezamestnanosť, HDP a inflácia Slovenska pred a počas pandémie (v %)

(Zdroj: vlastné spracovanie podľa Worldbank)

Z grafu 3 môžeme vyčítať, že HDP Slovenska na začiatku pandémie v roku 2019 a 2020 sa znížilo na -3,40 %. V ďalšom roku pandémie sa HDP zvýšilo na hodnotu 3,00 % a ku koncu pandémie v roku 2022 sa tempo rastu znížilo na hodnotu 1,70 %.

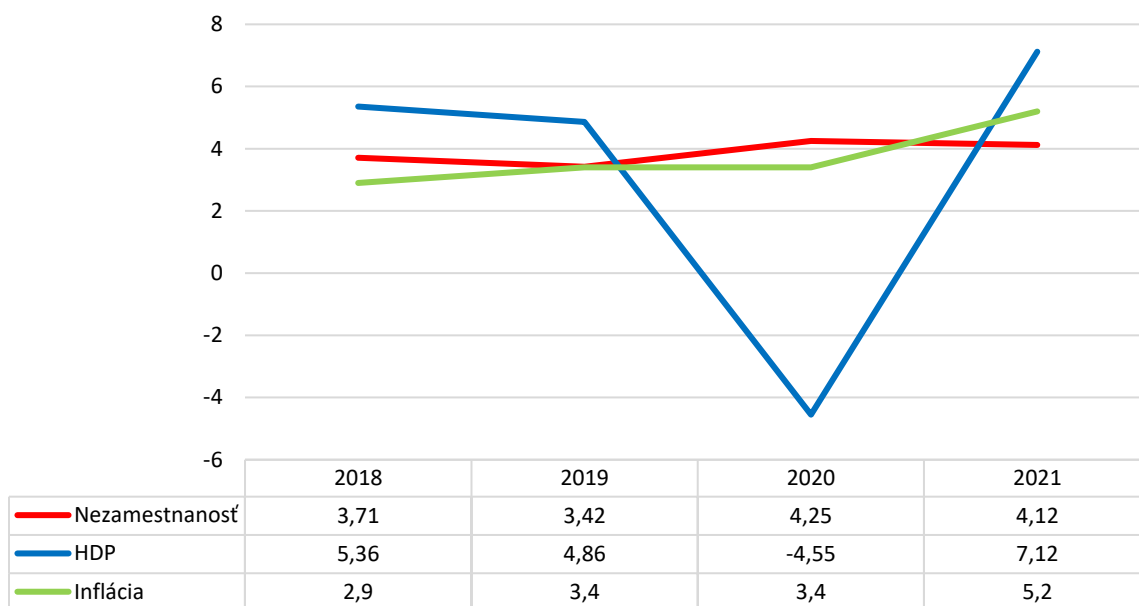
Pandémia na infláciu a nezamestnanosť Slovenska nemala až taký zásadný vplyv ako pri ostatných štátoch. Zatiaľ čo globálne reťazce boli počas pandémie vážne narušené, relatívne malá veľkosť a poloha Slovenska v strednej Európe mohla pomôcť obmedziť vplyv týchto „prerušení“ na jeho ekonomiku. Inflácia pred pandemiou dosahovala hodnotu 2,5 % a počas pandémie mierne stúpila na 2,8 %. Čo sa týka nezamestnanosti, tak v grafe môžeme vidieť, že nezamestnanosť sa mierne zmenila. Ekonomické reformy na Slovensku boli v celku podobné ako v krajinách V4. Slovensko zaviedlo v tomto období daňovú reformu, reformu školstva a investície do infraštruktúry. Slovensko zaviedlo a prijalo opatrenia s cieľom oživiť svoju ekonomiku a zlepšiť blahobyt svojich občanov.

Maďarsko a jej ekonomika zaznamenala počas pandémie kladné tempo rastu. Pandémia však mala škodlivý vplyv na cestovný ruch a reštaurácie v krajine, čo negatívne ovplyvnilo celkové podnikateľské prostredie. Napriek tomu vláda pomáhala podnikom poskytovaním rôznych foriem pomoci vrátane daňových uláv a záruk za pôžičky.

Maďarskí poslanci zvažovali nový návrh zákona, ktorý by posilnil právomoci vlády počas pandémie. Nová legislatíva by umožnila predĺžiť výnimočný stav na neurčito, ako to aj urobili ďalšie iné štáty (Lehrner, 2021).

Maďarsko zažilo 3 vlny pandémie a druhá vlna bola najťažšia. Na zmiernenie šírenia vírusu vláda zaviedla opatrenia, ako aj v iných krajinách. Napr. zatvorenie škôl a podnikov, obmedzenia na hraniciach a podobne. Krajina taktiež spustila očkovanie s prioritou pre zraniteľné skupiny. 60 % populácie dostalo jednu dávku a 53 % bolo plne zaočkovaných do septembra 2021. V Maďarsku aj naďalej narastali prípady, čo viedlo k vyšším hospitalizáciám a úmrtiam (Covid19.who.in, 2023).

Graf 4 Nezamestnanosť, HDP a inflácia Maďarska pred a počas pandémie (v %)

(Zdroj: vlastné spracovanie podľa Worldbank)

Na grafe 4 môžeme vidieť mierny pokles v roku 2019 oproti roku 2018 pred pandemiou. Počas najväčšej pandemickej vlny v roku 2020 kleslo HDP na hodnotu -4,55 %. Počas pandémie

v roku 2021 sa HDP výrazne zvýšilo a to až na hodnotu 7,12 % a nasledujúci rok to bolo 4,90 %. Nezamestnanosť Maďarska bola pred pandémiou na úrovni 3,71 % pričom počas pandémie v roku 2020 sa zvýšila na hodnotu 4,25 % a následne v roku 2021 mierne poklesla na hodnotu 4,12 %. Pandémia v Maďarsku mala na infláciu negatívny dopad. Počas pandémie inflácia stúpila v Maďarsku na 5,2 %. V Maďarsku v týchto rokoch zaviedla vláda rôzne reformy a opatrenia. Maďarská centrálna banka zaviedla viacero politík, ktoré boli zamerané na podporu hospodárskeho rastu vrátane udržiavania nízkych úrokových sadzieb a poskytovania likvidity bankám. Ďalšie opatrenia zahŕňali zníženie daní, programy zamestnanosti, investície do infraštruktúry a podobne.

4.2 Hodnotenie podnikateľského prostredia v krajinách V4 na základe vybraných indikátorov

V tejto časti kapitoly sme si vybrali indikátory ako sú Index Doing Business, Superindex PAS, subindikátory ako sú napr. Zahájenie podnikania, platenie daní a obchodovanie cez hranice, indikátor ekonomického sentimentu, index vnímania korupcie, inovačná výkonnosť krajín, indikátor otvorenosti ekonomiky, exportná výkonnosť krajín a ich komoditná štruktúra.

Index DB a Superindex sa na prvý pohľad môžu zdať rovnaké. Doing Business sa v posledných rokoch už nevyužíva a dôvodom je škandál, ktorý ovplyvnil fungovanie tohto indexu a hodnotenia krajín. Podľa zdrojov bol DB obvinený z porušenia pravidiel a ľudia pracujúci na tomto hodnotení krajín manipulovali s výsledkami (Gold, 2023). Na základe týchto tvrdení, sa Svetová banka rozhodla svoje hodnotenie zrušiť, keďže rebríček čelil problémami s dôveryhodnosťou. Napriek tomu však tieto údaje poskytujú informácie, ktoré budú v našom prípade slúžiť na komparáciu s inými indikátormi.

Rozdiel medzi týmito dvomi indexmi je, že Doing Business index skúma podnikateľské prostredie pomocou indikátorov a subindikátorov ako sú napríklad zahájenie podnikania, registrácie majetku, platenie daní, obchodovanie cez hranice a podobne. Superindex PAS zase zbiera dáta zo spomínaných rebríčkov ako je napr. Svetová banka, Transparency International

a podobne. Na základe týchto dát si Superindex PAS vytvorí rebríček a zhodnotí krajiny, aké majú podnikateľské prostredie

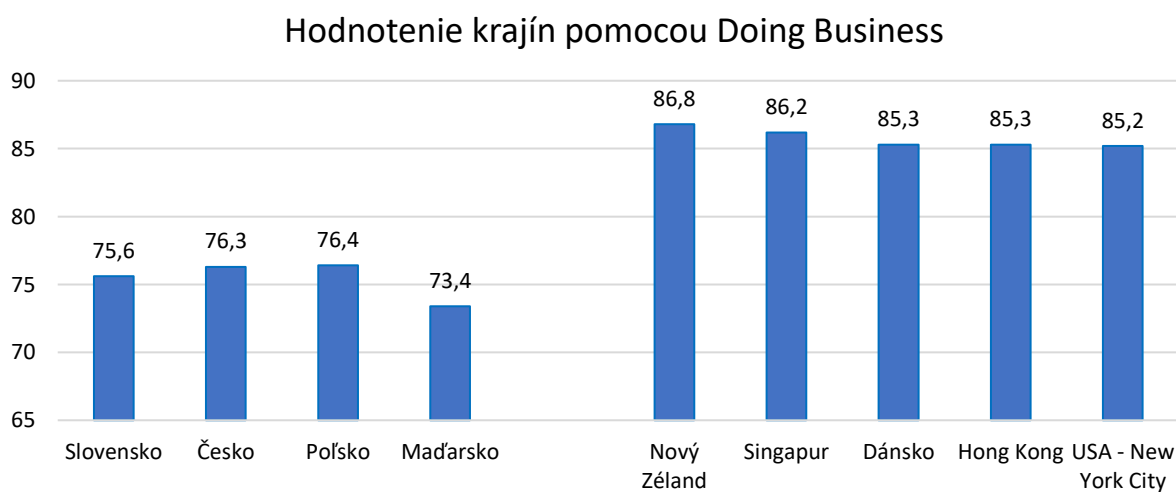
4.2.1 *Doing Business Index*

V hodnotení podnikateľského prostredia v krajinách V4 podľa indexu Doing Business (2020) najlepšie obstálo Poľsko, ktoré získalo 40. miesto, následne poradie obhájilo Česko na priečke číslo 41. Slovenské podnikateľské prostredie dosiahlo 45. miesto a Maďarsko zaostáva na 52. mieste zo všetkých ekonomík (190).

Pre porovnanie v grafe 5 môžeme vidieť aj 5 štátov, ktoré majú najlepšie hodnotenie. Najlepšie podnikateľské prostredie má počas indexu Doing Business Nový Zéland, za ním nasleduje Singapur a Dánsko. Hong Kong a štát New York City v USA patria taktiež medzi 5 najlepšie hodnotených štátov v rámci podnikateľského prostredia.

Toto hodnotenie závisí od indikátorov, ktoré sa skúmajú počas výskumu Doing Business. Tieto krajiny poskytujú veľké výhody pre novo registrované podniky. Poskytujú podnikateľom výhodné obchodné víza a ročne tieto krajiny realizujú projekty, ktoré sú zamerané na jednoduché podnikanie a inovácie. Krajiny V4 takéto veľké projekty nerobia veľmi často, a preto by pre zlepšenie hodnotenia kvality podnikateľského prostredia mali poskytnúť novým začínajúcim podnikateľom takéto projekty.

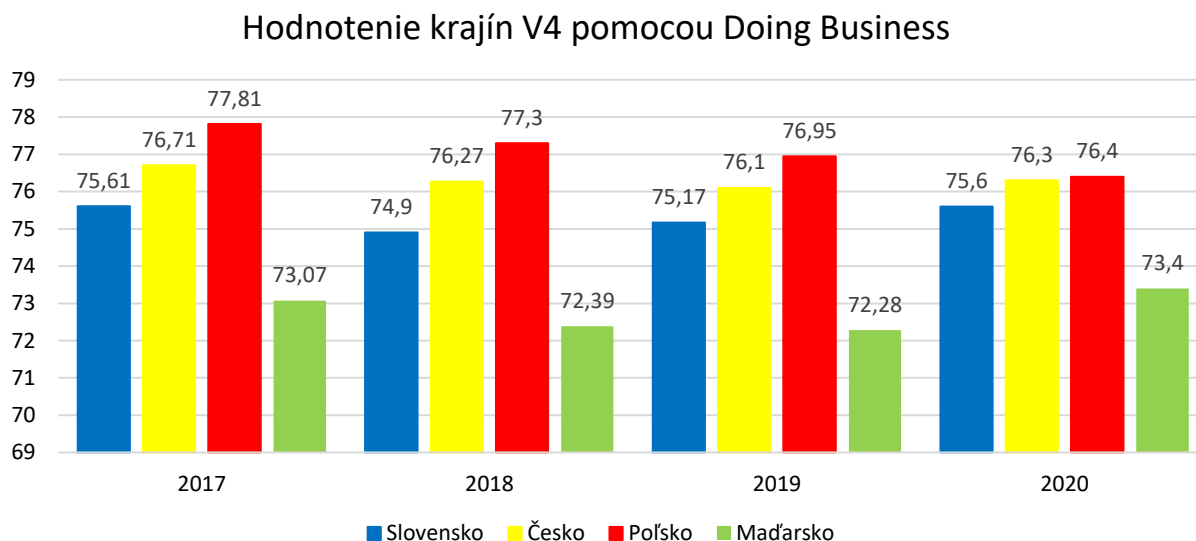
Graf 5 Hodnotenie krajín pomocou Doing Business za rok 2020

(Zdroj: vlastné spracovanie podľa Doingbusiness)

Na grafe 6 môžeme vidieť hodnotenie krajín pomocou indexu Doing Business od roku 2017 do roku 2020. Ak zhodnotíme krajiny V4, tak vidíme, že hodnotenie sa zásadne nezmenilo. Poľsko má teda najlepšie hodnotenia zo všetkých 4 krajín. Najhoršie na tom je Maďarsko, ktoré zaostáva už niekoľko rokov za Slovenskom, Českom a Poľskom.

Graf 6 Skóre v Indexe Doing Business v krajinách V4 za roky 2017 až 2020

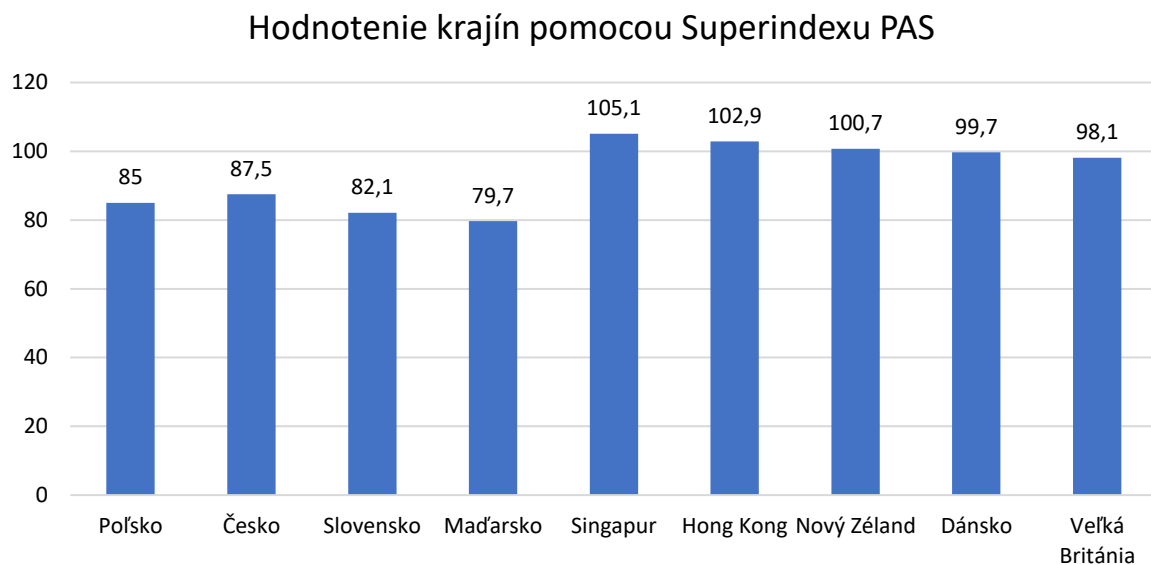

(Zdroj: vlastné spracovanie podľa Doingbusiness)

4.2.2 Superindex PAS

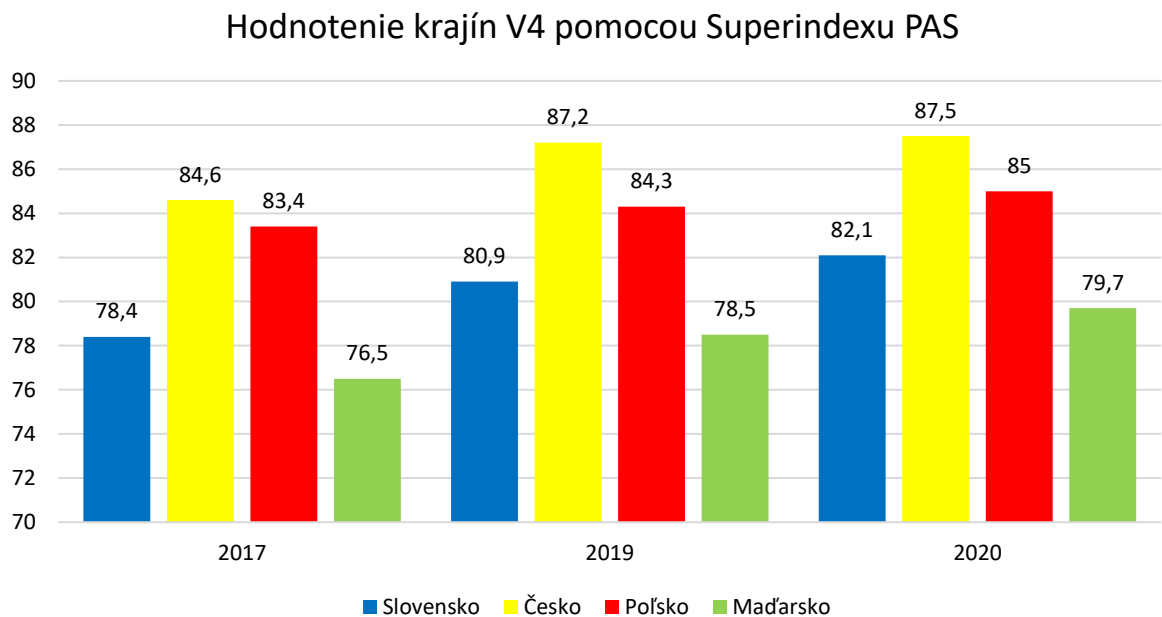
PAS vznikol v roku 2009, kde sa rozhodol skúmať podnikateľské prostredie Slovenska a ďalších 100 krajín sveta. Najlepšie hodnotenie malo Slovensko v roku 2009, kde sa krajina ocitla na 34. mieste (v roku 2020 je Slovensko na 38. mieste). Na grafe 7 máme znázornené hodnotenie krajín V4 a na porovnanie krajiny s najvyšším hodnotením. Singapur si obhájil prvé miesto, ktoré mu patrí už vyše 10. rokov. Hong Kong, Nový Zéland, Dánsko a Veľká Británia uzavreli päťicu najlepšie hodnotených krajín sveta. Spomedzi krajín V4 má najlepšie hodnotenie Česko. Svoje hodnotenie pomaly zvyšuje každým rokom, čo môžeme vidieť na grafe 8. V celku môžeme zhodnotiť, že krajiny V4 výrazne zaostávajú za krajinami s najvyšším hodnotím, pričom si každým rokom polepšujú.

Graf 7 Hodnotenie krajín pomocou Superindexu PAS za rok 2020

(Zdroj: vlastné spracovanie podľa Superindex PAS)

Graf 8 Hodnotenie krajín V4 pomocou Superindexu PAS za roky 2017, 2019 a 2020

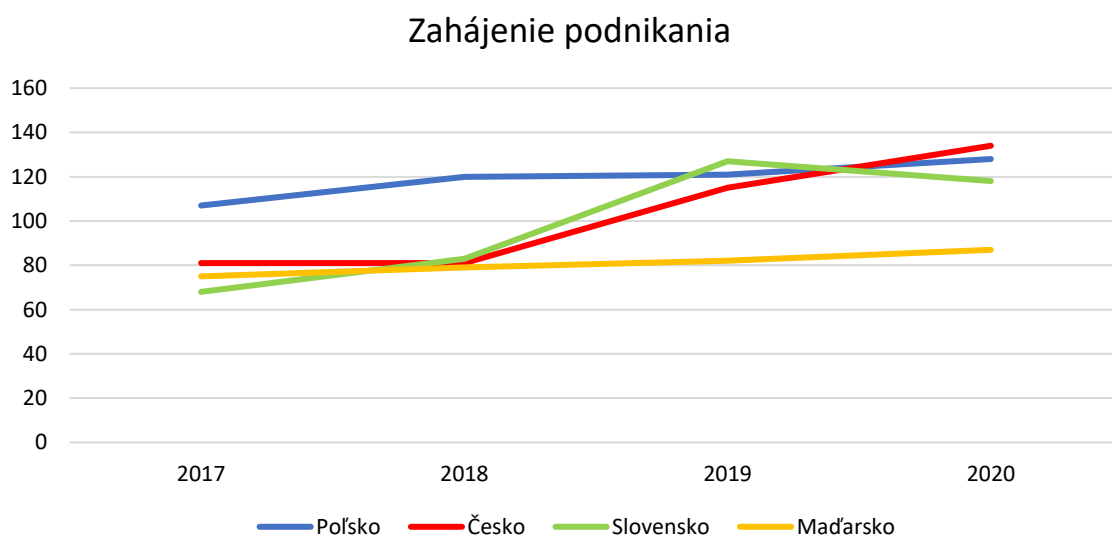

(Zdroj: vlastné spracovanie podľa Superindex PAS)

4.2.3 Zahájenie podnikania

Na grafe 9 máme znázornený vývoj poradia krajín V4 na základe indikátora zahájenie podnikania. Najhoršie hodnotenie zaznamenalo Česko v roku 2020, kde získalo 134. miesto z celkového počtu krajín 190. Najlepšie, a to 68. miesto získalo Slovensko v roku 2017. Krajina, ktorá má najlepší vývoj je Maďarsko. Na grafe vidíme, že Maďarsko mal za roky 2017 až 2020 stály vývoj a jeho poradie sa pohybuje okolo 80. miesta. Slovensko síce získalo najlepšie hodnotenie za rok 2017 z krajín V4, ale ďalšie roky sa hodnoty zvyšovali a v roku 2019 sa Slovensko dostalo na 127. miesto. Stúpajúce hodnotenie má aj Česko, ktoré sa z 81. miesta vyšplhalo na 134. miesto, čo je najhoršie zo všetkých krajín V4. Poľsko si svoju priečku zachováva a jeho miesto sa za posledné 4 roky pohybuje približne okolo 110. miesta.

Graf 9 Zahájenie podnikania v krajinách V4 za roky 2017 až 2020

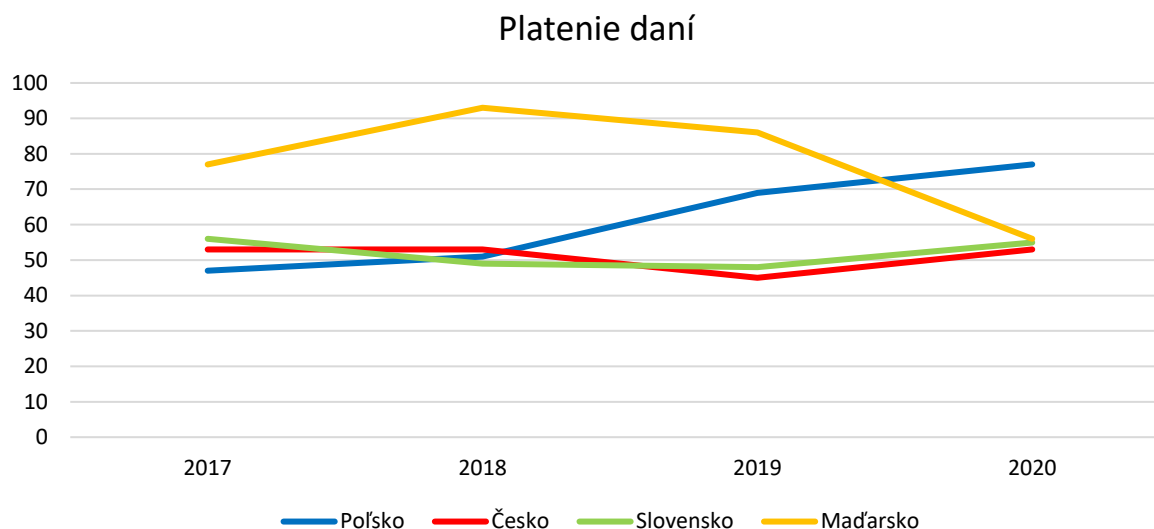
(Zdroj: vlastné spracovanie podľa Doingbusiness)

4.2.4 Platenie daní

Graf 10 nám znázorňuje vývoj poradia krajín Vyšehradskej skupiny na základe indikátora platenia daní v rozmedzí rokov 2017 až do roku 2020. Najlepšiu priečku si obhájilo Česko, keď sa v roku 2019 vyskytlo na 45. priečke a podobne aj Poľsko, ktoré obhájilo 47. miesto v roku 2017. Naopak, Maďarsko získalo 93. miesto v roku 2018, čo je najhoršia priečka za 4 roky. Krajiny ako Česko a Slovensko mali najmenej kolísavý vývoj platenia daní za

skúmané obdobie. Poľsko sa posledné roky zhoršilo, keď zo 47. priečky dostalo v roku 2020 na miesto č. 77.

Graf 10 Platenie daní v krajinách V4 za roky 2017 až 2020

(Zdroj: vlastné spracovanie podľa Doingbusiness)

4.2.5 Obchodovanie cez hranice

Podľa zistených informácií poznačených v tabuľke 2 môžeme vidieť, že všetky krajiny V4 majú najvyššie možné hodnotenie v rámci obchodovania cez hranice, čo znamená, že dané krajiny majú zrelé ekonomiky na obchodovanie cez hranice.

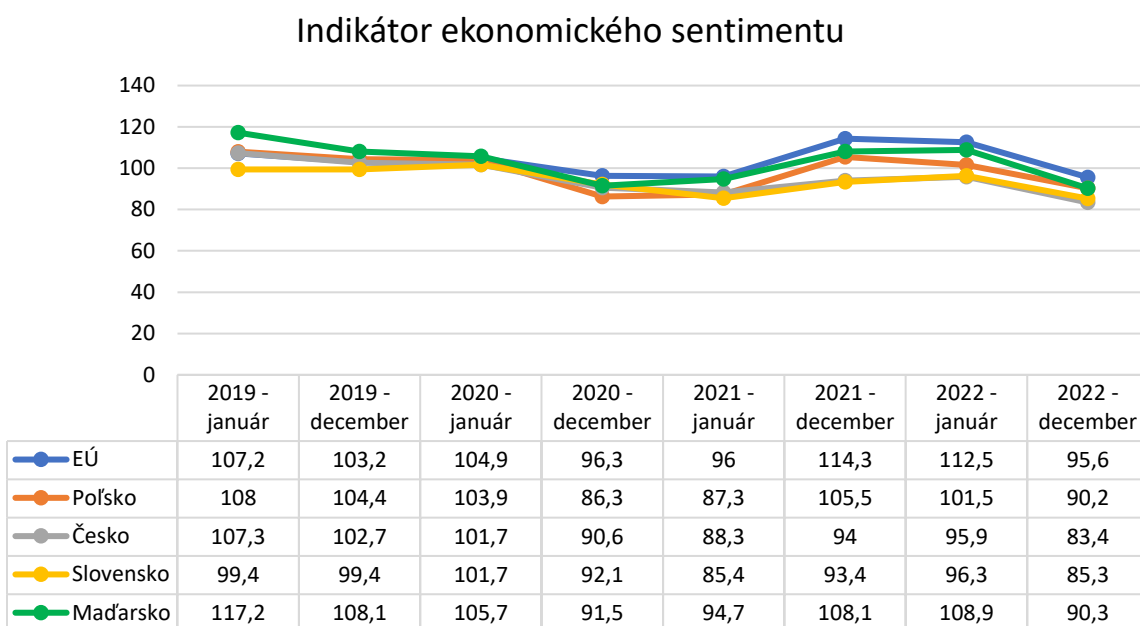
Tabuľka 2 Skóre obchodovania cez hranice v krajinách V4 za rok 2019

Štát	Skóre (2019)
Slovensko	100
Česko	100
Poľsko	100
Maďarsko	100

(Zdroj: vlastné spracovanie)

4.2.6 Indikátor ekonomického sentimentu

Graf 11 Indikátor ekonomického sentimentu v krajinách V4 a EÚ v rokoch 2019 až 2022 (v %)

(Zdroj: vlastné spracovanie podľa European statistical)

Na grafe 11 môžeme vidieť hodnoty indikátoru ekonomického sentimentu krajín V4 a taktiež EÚ na začiatku a konci roka v rozmedzí rokov 2019 až 2022. Na začiatku roku 2019 malo najlepšie hodnoty Maďarsko, aj keď v ďalšom období mierne kleslo. Európskej únii sa najviac darilo od decembra roku 2021, kde jej hodnoty sa zvýšili na takmer 120 % (European Statistical, 2022). Podľa grafu môžeme vidieť, že krajiny Vyšehradskej skupiny a Európska únia ako celok na pohľad podobné hodnoty, čo znamená, že krajiny V4 majú pozitívny ekonomický sentiment.

V decembri 2022 môžeme sledovať negatívny vývoj tohto indikátora, čo môže byť spojené v prípade Slovenskej republiky so zvýšenou cenou energií, ekonomických dopadov pandémie na podniky a neistotou v úlohe štátu pri hypotetickej kompenzácii.

4.2.7 Index vnímania korupcie

Z indexu vnímania korupcie sa Poľsko vyskytlo na najlepších priečkach. Hodnotenie Poľska v roku 2018 pred pandémiou dosahovalo najlepší výsledok a to hodnotenie 60 zo 100. V nasledujúcich rokoch sa toto hodnotenie pomaly znižovalo a v roku 2022 dosiahlo hodnotenie 55 bodov. V porovnaní s predchádzajúcim rokom sa v roku 2022 miera korupcie mierne zvýšila. Z dlhodobého hľadiska v posledných rokoch mierne klesá. Čo sa týka poradia, tak v tabuľke 3 môžeme vidieť, že od roku 2018 sa Poľsko prepadlo o 9 miest a to na 45. miesto zo 180 krajín sveta. V porovnaní s inými krajinami je Poľsko na priemernej úrovni tohto indexu.

Tabuľka 3 Index vnímania korupcie Poľska

Rok	Hodnotenie	Poradie
2018	60	36
2019	58	41
2020	56	45
2021	56	42
2022	55	45

(Zdroj: vlastné spracovanie na základe dát World Bank)

Česko sa v indexe vnímania korupcie nachádza na priemernej úrovni z celkového počtu štátov sveta. V roku 2018 sa Česko umiestnilo na 38. mieste zo všetkých krajín. V tabuľke 4 môžeme vidieť, že na začiatku pandémie v roku 2020 a 2021 kleslo na priečky 49. Čo môžeme hodnotiť ako vplyv pandémie na zvýšenú mieru korupcie. V roku 2022 krajina dostala hodnotenie 56, z čoho vyplýva, že Česko v roku 2022 sa umiestnilo na 41. mieste.

Tabuľka 4 Index vnímanie korupcie Česka

Rok	Hodnotenie	Poradie
2018	59	38
2019	56	44
2020	54	49
2021	54	49
2022	56	41

(Zdroj: vlastné spracovanie na základe dát World Bank)

Slovenska sa považuje mierne skorumpovaný štát. Jeho hodnoty a hodnotenia patria do skupiny, ktorá sa nachádza v strede rebríčka hodnotenia. V posledných rokoch sa Slovensko nachádza približne na 50. mieste zo všetkých krajín. Hodnotenie sa pohybuje v rozmedzí 57 až

49. Z tabuľky môžeme posúdiť, že Slovensko si polepšilo o 11 miest oproti začiatku pandémie v roku 2020.

Tabuľka 5 Index vnímanie korupcie Slovenska

Rok	Hodnotenie	Poradie
2018	57	50
2019	50	59
2020	49	60
2021	52	56
2022	53	49

(Zdroj: vlastné spracovanie na základe dát WorldBank)

Maďarsko výrazne zaostáva za krajinami V4. V tejto krajine prevláda najväčšia korupcia. V tabuľke 6 môžeme vidieť, že Maďarsko si každým rokom pohoršuje svoje hodnotenie. V roku 2018 dostalo hodnotenie 46, čo je poradie 64. krajina zo 180 krajín. V poslednom meranom roku (2022) sa krajina dostala na poradie až 77. pričom dostala hodnotenie 42. Z tohto výskumu môžeme predpokladať, že Maďarsko patrí medzi najskorumpovanejšie krajiny v Európskej Únii.

Tabuľka 6 Index vnímanie korupcie Maďarska

Rok	Hodnotenie	Poradie
2018	46	64
2019	44	70
2020	44	69
2021	43	73
2022	42	77

(Zdroj: vlastné spracovanie na základe dát WorldBank)

Podľa Indexu vnímania korupcie z roku 2022 majú krajiny V4 vnímaný problém s korupciou, pričom Maďarsko a Slovensko dostávajú nižšie skóre ako zvyšné dve krajiny. Celkovo treba zhodnotiť, že krajiny V4 musia prijať opatrenia na boj proti korupcii a ich vlády by mali uprednostniť protikorupčné úsilie, zvýšiť transparentnosť a presadzovať zodpovednosť vo verejnom sektore.

4.2.8 Inovačná výkonnosť krajín V4

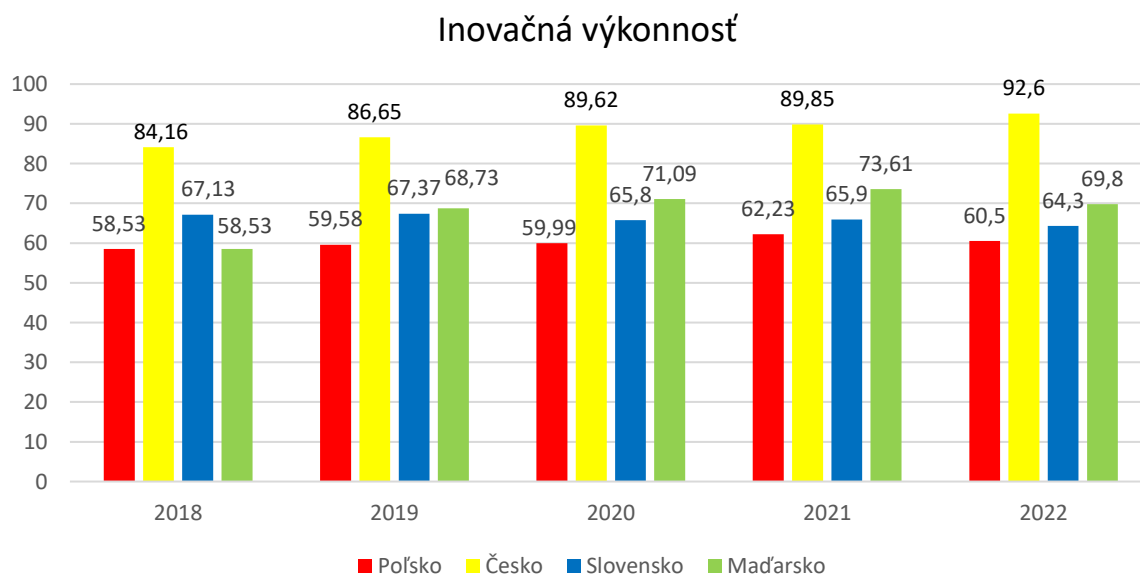
Najnovšie údaje z roku 2022 ukázali, že najlepšie hodnotenia má Švédsko. Medzi ďalších inovačných lídrom patria krajiny ako sú Dánsko, Fínsko, Holandsko a Belgicko. Z výsledkov z obdobia rokov 2015 – 2022 sa zistilo, že takmer všetky štáty zlepšili svoju inovačnú výkonnosť (European innovation scoreboard, 2022).

Tabuľka 7 Inovačná výkonnosť krajín V4

Krajina	Hodnotenie	Zmena v rokoch 2015 – 2022	Zmena v rokoch 2021 - 2022
Poľsko	60,5	11,3	4,3
Česko	92,6	19,8	11,7
Slovensko	64,3	4,6	4,6
Maďarsko	69,8	7,1	3,0

(Zdroj: vlastné spracovanie na základe dát European innovation scoreboard)

Graf 12 Inovačná výkonnosť krajín V4 v rokoch 2018 až 2022 (v %)

(Zdroj: vlastné spracovanie podľa European statistical)

Tabuľka 7 nám znázorňuje hodnotenie inovačnej výkonnosti v krajinách V4 v roku 2022. Na porovnanie môžeme vidieť aj zmeny v uvedených rokoch, ako si jednotlivé krajiny polepšili svoje hodnotenie. Najlepšie hodnotenie z krajín Vyšehradskej skupiny má Česko, ktoré dosiahlo hodnotenie 92,6 % priemeru EÚ. Podľa zistených informácií z Európskeho prehľadu výsledkov inovácií si Česko zaznamenalo výrazný nárast hlavne vďaka výskumným systémom, investícií firiem a inovátorov. Na druhej priečke sa umiestnilo Maďarsko, ktoré získalo hodnotenie takmer 70 % a každým rokom sa jeho hodnotenie zlepšuje. Ako ďalšia krajina s hodnotením 64,3 % je Slovensko a Poľsko obsadilo posledné miesto v porovnaní s ostatnými krajinami V4. Podľa hodnotenie patria krajiny V4 prevažne do skupiny „miernych inovátorov“. V porovnaní s krajinami ktoré dominujú v tomto hodnotení ako je napr. Švédsko, krajiny Vyšehradskej skupiny stále majú čo zlepšovať.

V roku 2022 sa inovačná výkonnosť zlepšila v 19. krajinách v porovnaní s rokom 2021. Slovensko dosiahol nadpriemerné hodnotenie v skupine vplyvu inovácií na tržby a zamestnanosť, na čo vplýva hlavne exportná výkonnosť automobilového priemyslu. Medzi ďalšiu skupinu, ktorá patrí medzi lepšie hodnotené je predaj nových výrobkov na trhu a nových produktových inovácií firiem a PhD. absolventov. Vo zvyšných kategóriách sa Slovensko umiestňuje prevažne podpriemerom. Česko bolo podľa európskeho rebríčka inovácií za rok 2022 spolu s Írskom a Fínskom uznané za jedného z najrýchlejšie rastúcich inovátorov. Aj keď stále Česko patrí do skupiny miernych inovátorov, jeho výkonnosť sa blíži k priemernej úrovni v rámci EÚ. Poľsko patrí do skupiny miernych inovátorov ako aj Maďarsko, Česko a Slovensko. Nedostatočné využitie inovačného potenciálu Poľska môžeme pripísať aj k vyššiemu percentu poľnohospodárskych pracovníkov v krajine a nižšiemu percentu výrobných pracovníkov v porovnaní s priemerom EÚ. Maďarsko dosiahlo nadpriemerné hodnotenie v ukazovateľoch ako sú vládna podpora výskumu a vývoja podnikov, počet zahraničných doktorandov a podobne. Taktiež krajiny svoje silné stránky využíva v oblasti spolupráce medzi sektormi a vláda zlepšila infraštruktúry pre univerzity.

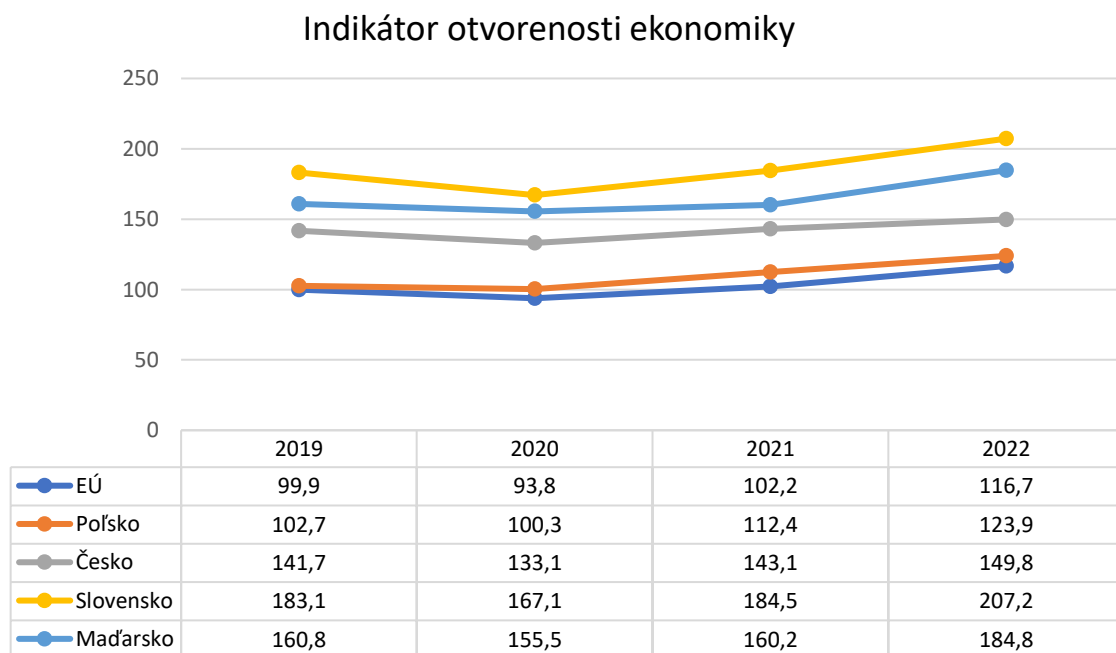
4.3 Zapojenie sa krajín V4 do medzinárodného obchodu

Ako sme už uviedli v teoretických východiskách, pandémie COVID-19 sa bezprecedentne prejavila aj v oblasti zapájania sa krajín do medzinárodného obchodu. Nasledujúca kapitola zhodnotí otvorenosť ekonomík V4 v sledovanom období 2019 – 2022. Zhodnotí vývoj importu a exportu krajín V4 v sledovanom období 2019 až 2022 exportnú výkonnosť krajín V4 a komoditnú štruktúru exportu so zameraním na automobilový priemysel, ktorý ma významné zastúpenie v ekonomikách V4.

4.3.1 Indikátor otvorenosti ekonomiky

Na grafe 13 môžeme vidieť hodnoty indikátoru otvorenosti ekonomiky krajín V4 a Európskej únie ako celku. Najvyššie hodnoty dosahuje Slovensko, ktoré v roku 2019 dosahovalo 183,1 % a jeho hodnoty počas pandémie sa zvyšovali. Rok 2020 bol jediný rok počas pandémie, v ktorom Slovensko zažilo mierny pokles otvorenosti ekonomiky a jeho hodnoty klesli na 167,1 %. Krajiny V4 sú rozdielne v ekonomike, vrátane veľkosti ich hospodárstiev, pričom niektoré krajiny sú viac zamerané na obchod.

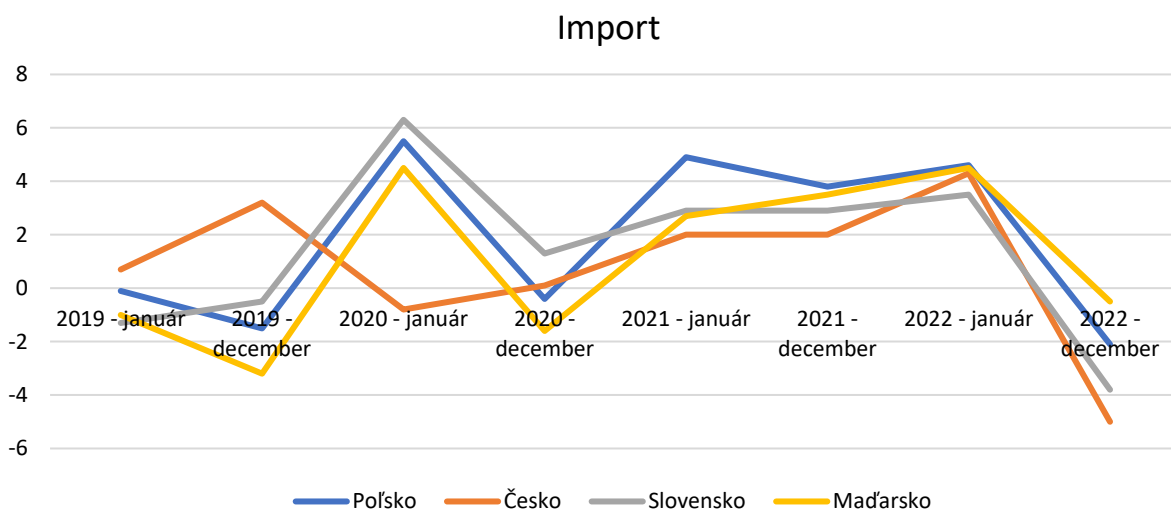
Graf 13 Indikátor otvorenosti ekonomiky v krajinách V4 a EÚ v rokoch 2019 až 2022 (v %)

(Zdroj: vlastné spracovanie podľa European statistical)

Graf 14 nám znázorňuje import krajín V4 v mesiacoch január a december za roky 2019 až 2022. V priebehu roka 2019 sa najmenej darilo Maďarsku, kde krajiny dosiahla záporné hodnoty importu v krajine, čo mohol spôsobiť začiatok pandémie COVID-19. Negatívny vývoj sa prejavil najmenej negatívne v Česku, ktoré malo na konci roku 2019 najlepšie hodnoty a to 3,2 % importu. Rok 2020 ukázal, že krajiny Vyšehradskej krajiny importovali vo väčšom množstve a to najmä Slovensko, ktoré hodnoty importu dosahovali vyše 6 %. Priebeh pandémie v jednotlivých rokoch sa medziročne menil, čo môžeme vidieť na vývojovej krivke na grafe.

Graf 14 Import v krajinách V4 v rokoch 2019 až 2022 (v %)

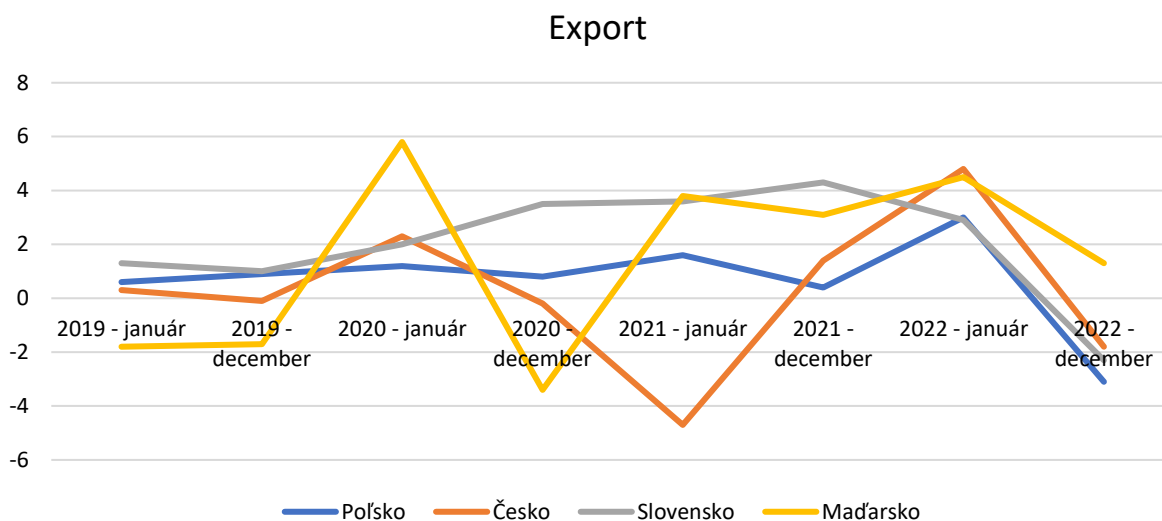

(Zdroj: vlastné spracovanie podľa European statistical)

Na grafe 15 môžeme percentuálny vývoj exportu v krajinách V4 za mesiace január a december v rokoch 2019 až 2022. Export Maďarska pred pandémiou sa v roku 2019 pohyboval v mínusových hodnotách a to nezmenila ani pandémia, keďže v decembri v roku 2019 sa hodnoty výrazne nezmenili. Naopak v roku 2020 sa export Maďarska výrazne zvýšil na hodnotu takmer 6 % v porovnaní s Európskou úniou. Celkovo si Maďarsko prešlo výkyvmi hodnôt počas pandémie, čo mohli ovplyvniť vládne opatrenia proti COVIDU-19. Výrazným prepadom si prešlo aj Česko, keď v januári v roku 2020 export začal klesať a jeho záporné hodnoty sa zastavili až v januári 2021 a to na hodnote -5 %. Slovensko svoj export udržiavalo

na kladných hodnotách takmer počas celej pandémie. Poľsko malo podobný vývoj exportu ako spomínané Slovensko.

Graf 15 Export v krajinách V4 v rokoch 2019 až 2022 (v %)

(Zdroj: vlastné spracovanie podľa European statistical)

4.3.2 Exportná výkonnosť a komoditná štruktúra krajín V4

Krajiny patriace do Vyšehradskej skupiny sú v rámci Európskej únie uznávané ako významné štáty v súvislosti s automobilovým priemyslom. Automobilový priemysel zásadným spôsobom prispieva k ich ekonomickému pokroku, vytvára pracovné príležitosti a podporuje inovácie. Poľsko je známe výrobou vozidiel značky Fiat Auto Poland, Opel Polska a Volkswagen Poznań. Česko zasa vyrába automobily značky Škoda, Hyundai a Toyota, Slovensko je známe výrobou Volkswagen, Kia Motors, Jaguar Land Rover. Maďarsko dominuje vo výrobe automobilov značiek Suzuki, Audi a Opel. Automobilový priemysel hrá významnú rolu v ekonomikách štátoch V4.

Tabuľka 8 nám znázorňuje hodnoty poľského exportu. Počas pandémie od roku 2020 sa export Poľska mierne znížil a následne v roku 2021 stúpol na takmer 55 %. Exportná výkonnosť na začiatku pandémie dosahovala 47,30 %, zatiaľ čo na konci pandémie sa postupne zvýšila o približne 7 %.

Tabuľka 8 Exportná výkonnosť Poľska

Rok	Hodnota v mil. €	Exportná výkonnosť v %
2017	195 899,60	49,20
2018	221 693,90	50,70
2019	224 890,50	49,50
2020	222 688,20	47,30
2021	268 667,70	54,50
2022	327 549,30	59,60

(Zdroj: vlastné spracovanie na základe dát WorldBank)

V rámci exportnej výkonnosti Poľska v tabuľke 9 môžeme vidieť najexportovanejšie komodity Poľska za rok 2022. V najväčšej miere sa exportovala komodita do zahraničných krajín s názvom stroje a mechanické zariadenia. Najväčším poľským exportérom tejto komodity je spoločnosť ELPLC, ktorá sa zameriava na výrobu strojov a ich automatizáciu (Elplc, 2023). Ďalšie komodity, ktoré sa najviac exportujú v Poľsku sú elektrické stroje a vozidlá, ktoré vyrábajú spoločnosti ako PGE Dystrybucja S A a vozidlá Volkswagen (Smartenergy, 2023). Poľsko je taktiež známe výrobou automobilov značiek ako je Fiat a Opel (Fcagroup, 2021)..

Tabuľka 9 Najexportovanejšie komodity Poľska

HS kód	Komodita	Hodnota v mil. €
84	Stroje a mechanické zariadenia	44 094,40
85	Elektrické stroje	43 095,10
87	Vozidlá	30 452,20
39	Plasty a výrobky	17 423,50
94	Nábytok, posteľná bielizeň, matrace	16 661,40

(Zdroj: vlastné spracovanie na základe dát Trade Map)

V tabuľke 10 môžeme vidieť export Česka a jeho exportnú výkonnosť. V rokoch 2017 a 2018 pred pandémiou export postupne narastal. Začiatkom pandémie česky export klesol v roku 2020 takmer o 10 mil. eur, kde sa prepadol na hodnoty pripomínajúce obdobie pred pandémiou. Český export v roku 2021 výrazne vzrástol a Česko dosiahlo hodnotu exportu takmer 193 mil. eur. Čo sa týka exportnej výkonnosti Česka, tak exportná výkonnosť začala klesať už rok pred pandémiou. Počas pandémie opäť začala klesať, no v roku 2021 stúpila takmer na hodnotu, ako 2 roky pred pandémiou.

Tabuľka 10 Exportná výkonnosť Česka

Rok	Hodnota v mil. €	Exportná výkonnosť v %
2017	161 309,00	71,50
2018	171 486,50	71,00
2019	178 178,10	67,90
2020	168 488,60	63,20
2021	192 028,50	69,80
2022	229 477,30	73,90

(Zdroj: vlastné spracovanie na základe dát WorldBank)

V tabuľke 11 môžeme vidieť najexportovanejšie komodity Česka. V najväčšej miere sa exportovali elektrické stroje v hodnote vyše 45 mil. eur. Známym producentom elektrických strojov v Česku je spoločnosť IMT Production (Imt, 2023). Stroje a vozidlá sa exportovali v takmer rovnakej hodnote a to približne 40 mil. eur. Stroje zase vyrába spoločnosť A-T (At industry, 2023). Top 5 najexportovanejších komodít uzatvárajú komodity minerálne palivá a plasty a plastové výrobky.

Tabuľka 11 Najexportovanejšie komodity Česka

HS kód	Produkt	Hodnota v mil. €
85	Elektrické stroje	45 751,40
84	Stroje a mechanické zariadenia	40 832,70
87	Vozidlá	40 604,80
27	Minerálne palivá	8 202,30
39	Plasty a plastové výrobky	8 168,20

(Zdroj: vlastné spracovanie na základe dát Trade Map)

Česko je známe výrobou automobilov značky Škoda, Hyundai a Toyota. Títo 3 automobilový výrobcovia sú v Česku dôležitým článkom v ekonomike a hlavne v automobilovom priemysle.

V tabuľke 12 môžeme vidieť export SR v rokoch 2017 až do roku 2022. V roku 2017 a 2018, čo sú roky pred pandémiou COVID-19, sa export Slovenskej republiky pohyboval v hodnote 73 až 79 mil. eur. Začiatok pandémie priniesol pokles celkového Slovenského exportu o takmer 5 mil. eur. Následne v roku 2021 Slovenská ekonomika a export oživila a došlo k výraznému zvýšeniu slovenského exportu. V porovnaní s obdobím pred koronakrízou,

slovenský export sa počas pandémie zvýšil o takmer 20 mil. eur a exportná výkonnosť Slovenska sa opäť zvýšila na 94 %.

Tabuľka 12 Exportná výkonnosť Slovenska

Rok	Hodnota v mil. €	Exportná výkonnosť v %
2017	73 891,70	93,00
2018	79 089,70	94,00
2019	80 312,10	91,60
2020	75 968,30	83,40
2021	88 532,40	94,00
2022	103 194,40	95,70

(Zdroj: vlastné spracovanie na základe dát WorldBank)

Slovensko je známe hlavne výrobou áut a svojim vyspelým automobilovým priemyslom. Najexportovanejšia komodita zo Slovenska sú spomínané vozidlá, ktorých export je v hodnote 31 mil. eur. Najväčší producent vozidiel je na Slovensku Volkswagen (Krupa, 2021). Medzi ďalšie komodity patria elektrické stroje a stroje. Exportér elektrických strojov sna Slovensku je napr. Abacist a stroje mechanické zariadenia vyrába ICT Slovakia. Posledné dve komodity, ktoré patria do 5 najexportovanejších komodít Slovenska sú železo a oceľ a minerálne palivá. Najväčší producent železa a ocele je významná spoločnosť U.S. Steel Košice a Železiarne Podbrezová (Newtonmedia, 2023).

Tabuľka 13 Najexportovanejšie komodity Slovenska

HS kód	Produkt	Hodnota v mil. €
87	Vozidlá	31 056,20
85	Elektrické stroje	16 410,60
84	Stroje a mechanické zariadenia	12 167,10
72	Železo a oceľ	5 369,90
27	Minerálne palivá	5 350,90

(Zdroj: vlastné spracovanie na základe dát Trade Map)

Medzi dôležité odvetvia na Slovensku patrí automobilový priemysel. Práve tento automobilový priemysel je v súčasnosti najsilnejším sektorom z hľadiska podielu na celkovom HDP Slovenska a taktiež aj exportu. Vďaka výrobcam automobilov a viac ako 350 lokálnym dodávateľom je Slovensko svetovým lídrom vo výrobe automobilov v prepočte na počet

obyvateľov. Významní výrobcovia automobilov na Slovensku sú Volkswagen, Kia Motors a Jaguar Land Rover (Mihalik, 2019).

Tabuľka 14 nám znázorňuje hodnoty exportnej výkonnosti Maďarska. Počas pandémie od roku 2020 sa export Maďarska postupne zvyšoval. Exportná výkonnosť na začiatku pandémie dosahovala 76,80 %, zatiaľ čo na konci pandémie sa postupne zvýšila o takmer 5 %.

Tabuľka 14 Exportná výkonnosť Maďarska

Rok	Hodnota v mil. €	Exportná výkonnosť v %
2017	100 364,90	79,30
2018	104 962,20	79,50
2019	109 138,90	79,20
2020	105 111,50	76,80
2021	119 321,90	81,20
2022	142 907,60	84,20

(Zdroj: vlastné spracovanie na základe dát WorldBank)

Komodita, ktorú najviac exportuje Maďarsko sú elektrické stroje a zariadenia. Táto komodita suverénne má najvyššiu hodnotu vyše 35 mil. eur. Elektrické stroje a zariadenia vyrába spoločnosť Flextronics International, čo je považovaná za najúspešnejšiu firmu v tomto odvetví (Emis, 2023). Za nimi nasledujú komodity stroje a vozidlá, ktoré sú druhé a tretie najexportovanejšie komodity. Stroje a mechanické zariadenia v Maďarsku vyrába najmä spoločnosť Conpart, ktorá patrí medzi najžiadanejšie v tomto výrobnom odvetví (Engineeringness, 2021). Minerálne palivá a farmaceutické výrobky uzavreli 5 najvyvážanejších komodít v roku 2022. Výrobou a spracúvaním minerálnych palív sa v Maďarsku zaoberá známa spoločnosť MOL (Energieportal, 2019).

Tabuľka 15 Najexportovanejšie komodity Maďarska

HS kód	Produkt	Hodnota v mil. €
85	Elektrické stroje a zariadenia	35 755,90
84	Stroje a mechanické zariadenia	20 832,90
87	Vozidlá	18 989,90
27	Minerálne palivá	8 368,10
30	Farmaceutické výrobky	7 298,00

(Zdroj: vlastné spracovanie na základe dát Trade Map)

Maďarsko je známe výrobou automobilov značiek Audi, Suzuki a Opel. V Maďarsku je taktiež známe, že BMW spustilo výstavbu závodu na elektromobily. V budúcnosti môžeme očakávať nárast tržieb, keďže v roku 2025 by malo BMW spustiť výrobu elektrických vozidiel.

Ako sme mohli vidieť v predošlých tabuľkách, krajiny V4 vyvážajú prevažne rovnaké produkty. Ide zvyčajne o vozidlá, stroje, elektrické stroje a rôzne palivá. Ako sme spomínali na začiatku tejto kapitoly, krajiny V4 sú známe hlavne svojim aktívnym automobilovým priemyslom. V každej krajine z tejto skupiny sú automobilové sektory kľúčové. Preto tieto segmenty v podnikateľskej oblasti definujú podnikateľské prostredie krajín Vyšehradskej štvorky a sú dôležité pre ekonomický rast a vývoj ekonomickej situácie v krajinách. Celkovo môžeme zhodnotiť, že krajiny V4 pocítili mierne negatívny vplyv pandémie na exporte a exportnej výkonnosti. Najkritickejším rokom pre tieto krajiny bol začiatok pandémie v roku 2020, kde sme mohli v tabuľkách vidieť mierne poklesy.

Spomínané komodity a segmenty sú najviac ohrozené, keďže patria medzi top exportovaných komodít. Pandémia poukázala na to, že v týchto komoditách môžeme sledovať najväčšie zmeny. V budúcnosti môžeme očakávať negatívny vývoj alebo situáciu, preto potrebujeme zaviesť nové technológie, procesy, inovácie a systémy.

4.4 Zhodnotenie výsledkov práce a odporúčania pre prax

V súvislosti so stanovenou výskumnou otázkou „*Krajina s vyššou mierou inovačnej výkonnosti a vyššími hodnoteniami indikátorov podnikateľského prostredia zaznamenávala menej negatívny makroekonomický vývoj v dôsledku pandémie v porovnaní s ostatnými skúmanými krajinami.*“ sme vypracovali nasledovné hodnotenie, ktoré vychádza z dielčích výsledkov práce.

Na základe skúmaných indikátorov, ktoré boli predstavené vo výsledkoch práce sme sa rozhodli spraviť nasledujúcu hodnotiacu tabuľku, kde radíme na 1. miesto krajinu, ktorá dosiahla najlepšiu hodnotu a na 4. miesto krajinu s najhoršou hodnotou. V danej tabuľke sa pozrieme, či sa medzi danými indikátormi a ukazovateľmi nachádza nejaký vzťah k makroekonomickým ukazovateľom.

Tabuľka 16 Celkové zhodnotenie krajín

Názov indikátora/ukazovateľa	Poľsko	Česko	Slovensko	Maďarsko
Nezamestnanosť	2	1	4	3
HDP	1	4	3	2
Inflácia	3	2	1	4
Doing Business Index	1	2	3	4
Superindex PAS	2	1	3	4
Indikátor ekonomického sentimentu	2	3	4	1
Index vnímanie korupcie	1	2	3	4
Inovačná výkonnosť	4	1	3	2
Indikátor otvorenosti ekonomiky	4	3	1	2
Exportná výkonnosť	4	3	1	2
CELKOVÉ HODNOTENIE	2	1	3	4

(Zdroj: vlastné spracovanie)

Keďže vývoj a údaje môžu byť vychýlené v jednotlivých rokoch, tak hodnotíme krajiny na základe priemerných hodnôt za dlhšie sledované obdobie, t. j. 2017 - 2022.

Podľa našich zistení sa Česko nachádza na prvom mieste v celkovom hodnotení skúmaných indikátorov zo všetkých krajín V4. Poľsko zastáva druhú priečku. Slovensko a následne Maďarsko obsadili priečky 3 a 4. Krajiny majú silné ale aj slabé stránky, no hlavne Slovensko a Maďarsko majú výraznejší priestor na zvýšenie kvality podnikateľského prostredia.

Inovačná výkonnosť tejto krajiny mala najlepšie hodnoty spomedzi krajín Vyšehradskej skupiny. Naopak priemerné HDP ma Česko na poslednom mieste, ale ostatné makroekonomické ukazovatele má v priemere najlepšie. Z tohto pohľadu môžeme zhodnotiť, že ak krajina má lepšiu inovačnú výkonnosť a lepšie hodnotenie zvýšených skúmaných indikátorov, krajina má menej negatívny makroekonomický vývoj v dôsledku pandémie.

V tejto časti diplomovej práce sa budeme venovať návrhom a odporúčaniam, ku ktorým sme dospeli z praktickej časti práce. V predošlej kapitole sme sa venovali podnikateľskému prostrediu krajín V4 na základe indexov a indikátorov, ktoré nám dokázali určiť poradie krajín podľa daných kritérií. Na základe daných dát sme porovnávali situáciu pred a počas pandémie COVID-19 a sledovali sme, či sa za dané obdobie menili hodnoty skúmaných indexov. Na základe získaných a spracovaných dát sme mohli vidieť, že krajiny V4 majú relatívne málo

výkonnú ekonomiku oproti iným krajinám. Kvalitu podnikateľského prostredia je potrebné zlepšiť hneď z niekoľkých dôvodov. Či už ide o ekonomickú stabilitu ako je nízka miera inflácie, udržateľný hospodársky rast, stabilná mena alebo o infraštruktúru a pracovnú silu.

Pandémia COVID-19 spôsobila výrazné spomalenie ekonomiky v mnohých krajinách. Na boj proti pandémie zaviedli vlády a podniky celý rad stratégií zameraných na hospodársku obnovu. Výskum a veda patria medzi najdôležitejšie pre rozvoj, šírenie znalostí a inovačný potenciál krajiny. Kvalita inovačnej výkonnosti krajín V4 je zatiaľ na strednej úrovni. Keďže kvalitu inovácií a výskumu sme skúmali počas pandémie COVID-19 a po nej, tak hodnoty mohli byť ovplyvnené pandemiou. Počas pandémie krajiny bojovali s obmedzeniami či už vládne opatrenia pre ľudí alebo aj obmedzenia výskumných aktivít. Veľa výskumom sa venovalo práve na výskum pandémie, kde sa nemohli venovať inováciám, ktoré by pomohli danej krajine. Kvalitu výskumu a vedy je potrebné zlepšovať hlavne aj pre kvalitu podnikateľského prostredia. Na to by si krajiny mali vytvoriť opatrenia, ktoré prilákajú zahraničných vedcov, výskumníkov a odborníkov, ktorí by mohli posilniť kvalitu a možnosti pre výskumy a inovácie v krajinách V4. Krajiny Vyšehradskej skupiny mali nízke hodnotenie hlavne v skupine „Podpora spolupráce medzi vedcami a súkromným sektorom“. Vlády by sa mali pozrieť na tento problém, ktorý netrápi len Slovensko a Poľsko ale aj Česko a Maďarsko. Podpora výskumov a inovačných projektov môže podporiť tento problém a zvýšiť tzv. výhody investovania do infraštruktúry. Zvýšenie financovanie a podpory v celkovom investičnom sektore umožní či už výskumným centráм ale aj univerzitám investovať do zlepšenia kvality danej problematiky. Samozrejme, že finančné prostriedky sú pre štáty ako V4 viac-menej problémom, ale ak by si krajiny uvedomili dôležitosť podpory výskumu, mohlo by im to priniesť výnosy, zlepšenie kvality inovačného a výskumného sektora a taktiež lepšiu kvalitu podnikateľského prostredia. Krajiny V4 aktívne podporujú inovácie vo svojich ekonomikách. Zvyšujú investície do výskumu a vývoja a podporujú spoluprácu medzi podnikmi a výskumnými inštitúciami. Toto zoskupenie by malo vytvoriť alebo podporiť startupové systémy, vládne programy aby sa viac zamerali na odvetvia pre inovačné iniciatívy. Spolupráca v rámci Vyšehradskej skupiny je silná a krajina sa navzájom podporujú a ich výsledky sú často pozitívne. Vlády týchto krajín by mali uprednostňovať rozvoj zručností, vzdelávania a medzinárodnú spoluprácu a cieľom vytvoriť ekonomiky, ktoré sú založené na inováciách a to by im mohlo pomôcť prilákať nové podniky.

5 Diskusia

Pandémia COVID-19 ovplyvnila viacero sektorov, vrátane toho ekonomického. V teoretickej časti práce sme spomínali implikácie pandémie na podnikateľské prostredie, kde viacero autorov sa vyjadrilo k tejto problematike. Jedným z autorov, ktorého sme spomínali je Bartík a kolektív (2020), ktorí spomínali prerušenie chodu logistiky, znížený dopyt po produktoch a službách a podobne. V tejto súvislosti si pripomenieme indikátor otvorenosti ekonomiky, kde nám ukázal, že na začiatku pandémie sa percentá tohto indikátora mierne znížili a to nám poukázalo na zníženie produktivity a produkcie v krajinách V4. Znížený dopyt po produktoch a službách taktiež zaznamenal menší pokles, čo sme mohli vidieť v ročnom predaji vozidiel v krajinách V4, kde v roku 2020 všetky krajiny Vyšehradskej skupiny pocítili slabší dopyt po kúpe motorových vozidiel. Práve s Bartíkom môžeme súhlasiť, že pandémia ovplyvnila chod logistiky a znížila dopyt po produktoch a službách. Síce Lazaridis a kolektív (2022) uviedol medzi negatívne dôsledky hospodársky pokles, kde pandémia spôsobila väčšiu nezamestnanosť, naše výsledky tomu nenasvedčujú. Krajiny, ktoré sme skúmali, potvrdili zvýšenie nezamestnanosti, ale na grafoch vo výskumnej časti sme mohli vidieť nie veľmi výraznú zmenu. Väčšie negatívne dôsledky na krajiny V4 malo HDP a inflácia. HDP v týchto krajinách malo výraznejší výkyv hodnôt, čo sme mohli vidieť na grafoch. Inflácia zasiahla najviac Poľsko, ale zvýšenie pocítili aj ostatné krajiny Vyšehradskej skupiny. Vo výskumnej časti sme mohli sledovať vývoj makroekonomických indikátorov. Zlepšenie na sledované obdobie sme nevideli, čo by mohlo znamenať pre krajiny V4 negatívne dôsledky. Vlády by pre štáty mali zabezpečiť čo najlepšie a najkvalitnejšie podnikateľské prostredie, keďže krajinu treba posúvať vpred, či už pre obyvateľov alebo celkový chod ekonomiky. Skúmané krajiny sú známe hlavne automobilovými priemyslami, ktoré sú pre štáty kľúčové. V budúcnosti by krajiny mohli prispieť k vybudovaniu ďalších automobilových fabrík, ktoré by poskytli štátu výnosy, zlepšila by sa exportná výkonnosť, prilákali by nových zahraničných investorov a taktiež by sa pre ľudí otvorili nové pracovné miesta. Podnikateľské prostredie je potrebné zlepšovať aj vzdelávaním pracujúcich ľudí alebo študentov, ktorí sú kľúčoví pre budúcnosť krajín. Na základe toho by sa miera nezamestnanosti mohla znížiť na požadovanú úroveň, inflácia by sa znížila a HDP by nemuselo mať tak výrazný výkyv, ako sme mohli vidieť vo výskumnej časti.

Ratten (2020) tvrdil, že na zmiernenie vplyvu pandémie je potrebné využiť inovácie, aby sa dosiahli pozitívne výsledky. V našej výskumnej práci sme sa venovali inovačnej výkonnosti krajín, kde sme sledovali ich meniace sa hodnoty za obdobie pred a počas pandémie. Na základe spracovaných údajov sme si mohli všimnúť, že krajiny V4 v hodnotení inovačnej výkonnosti si veľmi nepolepšili. Ich hodnoty sa pohybovali v podobných percentách ako aj pred pandemiou. Môžeme však povedať, že krajiny Vyšehradskej skupiny svoj inovačný potenciál nevyužívajú naplno a teda krajiny nedosiahli pozitívne výsledky. S názorom Rattena by sme sa mohli stotožniť, ak by krajiny V4 využili viac inovácii. To, že krajiny sa navzájom podporujú a aktívne podporujú aj inovácie vo svojich ekonomikách, neznamená, že ich inovačná výkonnosť je výborná. Ako sme spomínali, inovačnú výkonnosť ovplyvňujú rôzne faktory vrátane účinnosti politik a investícií do rozvoja. Samotná podpora investícií nestačí. Krajiny musia nepretržite monitorovať a hodnotiť svoje stratégie. Následne vykonať potrebné úpravy na zlepšenie inovačnej výkonnosti a dosiahnutie požadovaných výsledkov. Keďže krajiny V4 sú novými inovátormi, potrebujú viac skúsenosti. Keďže inovačná výkonnosť Vyšehradskej skupiny pomaly rastie, v budúcnosti môžeme očakávať vylepšenie v hodnotení.

Záver

Pandémia COVID-19 spôsobila výrazné spomalenie ekonomiky v mnohých krajinách. Na boj proti pandémie zaviedli vlády a podniky celý rad stratégií zameraných na hospodársku obnovu. Podnikateľské prostredie tvoria rôzne vonkajšie faktory, ktoré môžu významne ovplyvniť fungovanie a úspech podniku. Medzi tieto faktory mnohí autori zaraďujú ekonomické podmienky, správanie spotrebiteľov, politiku environmentálne záujmy a podobne. Pozitívne podnikateľské prostredie môžu vytvárať faktory ako stabilná politika, stabilný právny systém a priaznivé ekonomické podmienky. Zatiaľ čo náročné podnikateľské prostredie môžu vytvárať faktory ako politická nestabilita, slabá infraštruktúra a podobne. Strategická poloha krajín V4 je kľúčovou výhodou pre podniky. Tieto krajiny, ktoré sa nachádzajú v srdci Európy, poskytujú prístup k obrovskému spotrebiteľskému trhu a tesnej blízkosti západoeurópskych krajín. Táto geografická výhoda prilákala nadnárodné spoločnosti, ktoré sa snažia využiť potenciál regiónu a využiť jeho strategickú polohu.

V prvej časti výskumu sme sa venovali makroekonomickému vývoju v jednotlivých krajinách a priblížili sme si ekonomické ukazovatele, ktoré mohli byť ovplyvnené pandemiou COVID-19. Na grafoch sme mohli vidieť rozdiely hodnôt pred a počas pandémie, ktoré ovplyvnili nezamestnanosť, HDP a infláciu. Pandémia spolu s inými faktormi ovplyvnili vývoj hlavne HDP a inflácie. Najväčší pokles HDP malo Maďarsko, kde sa hodnoty výrazne znížila a to až – 4,55 %. Inflácia v najvyššej miere spomedzi krajín V4 ovplyvnila Poľsko, kde zaznamenali výrazný nárast počas pandémie. Zmeny v nezamestnanosti sme počas daného obdobia v krajinách V4 nepozorovali.

Ďalej sme sa venovali skúmaniu podnikateľského prostredia v krajinách Vyšehradskej skupiny. Vďaka týmto ukazovateľom a indikátorom sme si mohli porovnať krajiny a ich meniace sa podnikateľské prostredie. Na základe nášho výskumu sme sledovali, že krajiny si každým rokom zlepšujú hodnotenia podnikateľského prostredia. Pri skúmaní troch subindexov sme mohli pozorovať aj slabé stránky krajín V4.

V celkovom hodnotení najlepšie obstálo Česko, kde v priemere všetkých ukazovateľov a indexov skončilo na 1. mieste zo všetkých krajín V4. Na základe zistených výsledkov sme mohli vidieť, že spomínané krajiny každým rokom zlepšujú svoje hodnotenie v týchto indexoch.

Z výsledkov práce môžeme zhodnotiť, že na základe vybraných ukazovateľov a indikátorov, je Česko najlepšou krajinou. Poľsko mierne zaostáva hlavne v niektorých hodnoteniach, ale naopak, v niektorých vyniká. Slovensko a Maďarsko patria medzi slabšie krajiny celkového hodnotenia. V tabuľke sme mohli vidieť, že krajiny si poradie často menili v súvislosti s daným indikátorom. V niečom vyniká Česko a v inom zase Slovensko, Poľsko či Maďarsko.

Úsilie, ktoré bolo a je vynaložené na zlepšenie investičného prostredia v krajinách V4, postupne zlepšuje ich výkonnosť. Krajiny uskutočňujú reformy s cieľom zefektívniť hospodárske procesy a znížiť byrokráciu. Ako bolo poznamenané, tieto snahy viedli k zvýšeniu priamych zahraničných investícií a priaznivejšiemu podnikateľskému prostrediu. Práve tieto kroky, ktoré vykonali krajiny, povzbudili domáce aj zahraničné spoločnosti, aby investovali a hlavne pôsobili v týchto krajinách. Tieto faktory v kombinácii s výhodami členstva v EÚ a prístupu k finančným prostriedkom EÚ robia z krajín V4 miestom, pre príležitosti. Napriek pozitívnym aspektom výzvy pretrvávajú. Oblasť ako byrokracia, korupcia a rôzne iné oblasti si vyžadujú väčšiu pozornosť na zlepšenie podnikateľského prostredia.

Pandémia COVID-19 spôsobila výrazné spomalenie ekonomiky v mnohých krajinách. Na boj proti pandémie zaviedli vlády a podniky celý rad stratégií zameraných na hospodársku obnovu. Výskum a veda patria medzi najdôležitejšie pre rozvoj, šírenie znalostí a inovačný potenciál krajiny. Krajiny bojovali s pandemiou a aj s obmedzeniami, čo mohlo ovplyvniť inovačnú ale aj exportnú výkonnosť. Kvalitu výskumu je priam nutné zlepšovať hlavne pre kvalitu podnikateľského prostredia. Krajiny potrebujú vytvoriť opatrenia, ktoré prilákajú nových, skúsených zahraničných vedcov, aby poskytli svoje skúsenosti a posilnili by kvalitu inovácií a výskumov pre krajiny V4. Podpora výskumu a inovačných projektov by mohla vyriešiť problémy s inovačnou výkonnosťou a kvalitou podnikateľského prostredia.

Na základe uvedeného možno považovať hlavný cieľ diplomovej práce *„na základe vybraných indikátorov preskúmať podnikateľské prostredie krajín V4 v sledovanom období pandémie COVID-19, zhodnotiť reakcie vlád a stanoviť odporúčania v oblasti zapájania sa krajín V4 do medzinárodného obchodu“* za **splnený**.

Zoznam použitej literatúry

ANTOŠOVÁ, E., 2020 *Reštaurácie čaká nová povinnosť: Verím, že to občania privítajú, hovorí Antošová*. [online]. [cit. 2023-01-15]. Dostupné na internete: <https://www.parlamentnelisty.sk/arena/231255/restauracie-caka-nova-povinnost-verim-ze-to-obcania-privitaju-hovori-antosova/>

ÁSC, Z. J., SZERB, L., AUTIO, E., 2016. *Global entrepreneurship index*. [online]. [cit. 2023-02-15]. Dostupné na internete: https://www.researchgate.net/profile/Laszlo-Szerb/publication/320221861_The_Global_Entrepreneurship_Index/links/5a264e66aca2727dd88119a7/The-Global-Entrepreneurship-Index.pdf

ASTROV, V., HOLZNER, M., 2021. *The Visegrád Countries: Coronavirus Pandemic, EU Transfers, and their Impact on Austria*. [online]. [cit. 2023-01-15]. Dostupné na internete: <https://wiiw.ac.at/the-visegrad-countries-coronavirus-pandemic-eu-transfers-and-their-impact-on-austria-dlp-5600.pdf>

BARTIK, W. A., BERTRAND, M., CULLEN, Z., STANTON, CH., 2020. *The impact of COVID-19 on small business outcomes and expectations*. [online]. [cit. 2022-12-29]. Dostupné na internete: <https://www.pnas.org/doi/10.1073/pnas.2006991117>

BELANOVÁ, K. 2014. *Vplyv právnej formy podnikania na financie podnikateľskej sféry*. [online]. [cit. 2023-01-06]. Dostupné na internete: https://www.derivat.sk/files/2014casopisforfin/FF_2014_Marec_Belanova_PravFormyPodnikania.pdf

BRUOTHOVÁ, M., 2016. *Selected Characteristics of Business Environment in Visegrad Region*. [online]. [cit. 2023-01-05]. Dostupné na internete: <https://journals.muni.cz/cejm/article/view/6166>

CABADA, L., WAISOVÁ, Š., 2018. *Bezpečnostní, zahraniční a evropská politika Visegrádské skupiny*. ISBN 978-80-7476-139-3

- CARNEVALE, B. J., HATAK, I., 2020. *Employee adjustment and well-being in the era of COVID-19: Implications for human resource management*. [online]. [cit. 2022-12-09]. Dostupné na internete: <https://psycnet.apa.org/record/2020-43904-016>
- DEMEŠ, P. 2021. *JUBILUJÚCA V4: Jej história, súčasnosť a perspektíva očami odborníkov*. [online]. [cit. 2021-02-05]. Dostupné na internete: <https://www.teraz.sk/publicistika/jubilujuca-v4-jej-historia-sucasno/527990-clanok.html>
- DOING BUSINESS. *Methodology*. [online]. [cit. 2023-03-12]. Dostupné na internete: <https://archive.doingbusiness.org/en/methodology>
- DRUCKER, P., 2006. *Managing the Nonprofit Organization*. ISBN: 978-00-6085-114-9
- DRUCKER, P., 2009. *Drucker na každý den*. 194-203. ISBN 8072611402
- EGGERS, F., 2020. *Masters of disasters? Challenges and opportunities for SMEs in times of crisis*. [online]. [cit. 2023-02-29]. Dostupné na internete: https://www.researchgate.net/publication/341652477_Masters_of_disasters_Challenges_and_opportunities_for_SMEs_in_times_of_crisis
- ELLIOTT, L., 2020. *Top economist: US coronavirus response is like 'third world' country*. [online]. [cit. 2023-02-25]. Dostupné na internete: <https://www.theguardian.com/business/2020/apr/22/top-economist-us-coronavirus-response-like-third-world-country-joseph-stiglitz-donald-trump>
- EURACTIV. *V4 by mala pokračovať v pragmatickej spolupráci*. 2021. [online]. [cit. 2023-02-25]. Dostupné na internete: <https://euractiv.sk/section/buducnost-eu/news/v4-by-mala-by-pokracovat-v-pragmatickej-spolupraci/>
- FOROOHAR, R., 2020. *Coronavirus and globalisation: the FT answered your questions*. [online]. [cit. 2023-02-25]. Dostupné na internete: <https://www.ft.com/content/c8a6fdf7-4d52-4cb4-ad7c-57fdde3e05f6>
- GABRIŽOVÁ, Z., 2021. *V4 diskusia: Covid-19 by nemal priniesť nový, udržateľný model hospodárstva*. [online]. [cit. 2023-01-15]. Dostupné na internete: <https://euractiv.sk/section/buducnost-eu/news/v4-diskusie-covid-19-by-mal-priniest-novy-udrzatelny-model-hospodarstva/>

- GALLOWAY, S., 2020. *Post Corona*. [online]. [cit. 2023-01-05]. Dostupné na internete: <https://www.audible.com/pd/Post-Corona-Audiobook/0593400224>
- GLODOWSKA, A., 2017. *Business Environment and Economic Growth in the European Union Countries: What Can Be Explained for the Convergence?* [online]. [cit. 2023-01-23]. Dostupné na internete: <https://eber.uek.krakow.pl/index.php/eber/article/view/317>
- GOV. 2022. *Coronavirus in Poland*. [online]. [cit. 2023-01-23]. Dostupné na internete: <https://www.gov.pl/web/coronavirus>
- GYÁRFÁŠOVÁ, O., MESEŽNIKOV, G., 2021. *Visegrad Four as Viewed by the Public*. [online]. [cit. 2023-01-15]. Dostupné na internete: <https://www.visegradgroup.eu/download.php?docID=467>
- HEAKAL, R., 2023. *International (Global) Trade: Definition, Benefits, Criticism*. [online]. [cit. 2023-05-15]. Dostupné na internete: <https://www.investopedia.com/insights/what-is-international-trade/>
- HELNETSECURITY. *How the pandemic fueled enterprise digital transformation*. 2022. [online]. [cit. 2023-02-15]. Dostupné na internete: <https://www.helnetsecurity.com/2022/01/11/accelerated-enterprise-digital-transformation/>
- JOHNSON, E., 2019. *Central Europe is becoming a haven for foreign investors*. [online]. [cit. 2023-02-02]. Dostupné na internete: <https://www.forbes.com/sites/emmajohnson/2019/03/04/central-europe-is-becoming-a-haven-for-foreign-investors/?sh=632121f22b53>
- KEHO, Y., 2017. *The impact of the trade openness on economic growth: The case of Cote d'Ivoire*. [online]. [cit. 2023-05-15]. Dostupné na internete: <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/23322039.2017.1332820>
- KERPEN, P., MULLIGAN, B. C., MOORE, S., 2022. *Final Report Card on the States' Response to COVID-19*. [online]. [cit. 2023-02-15]. Dostupné na internete: <https://www.nber.org/papers/w29928>

KOCA, Z., 2022. *Government Responses to COVID-19: A comparative Analysis of Visegrad Countries*. [online]. [cit. 2023-03-25]. Dostupné na internete: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=4200437

KOPECKÝ, P., MUDDE, C., 2002. *The Two Sides of Euroscepticism Party Positions on European Integration in East Central Europe*. [online]. [cit. 2023-01-05]. Dostupné na internete:

https://www.researchgate.net/publication/249733511_The_Two_Sides_of_EuroscepticismParty_Positions_on_European_Integration_in_East_Central_Europe

KOPEČNÝ, P., a kol., 2014. *Analýza, monitor kvality podnikateľského prostredia v SR a konkurencie schopnosť ekonomiky*. [online]. [cit. 2022-02-02]. Dostupné na internete: https://www.ia.gov.sk/data/files/np_csd_I/AZZZ/Analýza__monitor_kvality_podnikatelskeho_prostredia_v_SR_a_konkurencie_s....pdf

KOTLER, P., KELLER, K.L., 2005. *Marketing Management*, 12. vydanie, Naí Dillí, 93-94 s. ISBN 978-01-3145-757-7.

KOTTER, J., KOTTER, P., 2012. *Vedenie procesu zmeny*, 215-216 s., ISBN 978-80-7261-314-4

KOZUBÍKOVÁ, L., 2015. *Významné determinanty kvality podnikateľského prostredia malých a stredných firiem*. [online]. [cit. 2022-11-25]. Dostupné na internete: https://dk.upce.cz/bitstream/handle/10195/64690/BelasJ_VyznamneDeterminanty_2015.pdf?sequence=1&isAllowed=y

LAZARIDIS, G., PANARETOS, D., MATALAS, A., 2022. *The Impact of the COVID-19 Pandemic on the Food-Related Behaviour of Tourists Visiting Greece*. [online]. [cit. 2023-03-01]. Dostupné na internete: <https://www.mdpi.com/2673-5768/3/4/51>

LEHRNER, S., 2021. *Visegrad countries and COVID-19: is the coronavirus pandemic a VUCA phenomenon?* [online]. [cit. 2023-01-05]. Dostupné na internete: <https://przegladeuropejski.com.pl/resources/html/article/details?id=215106>

LUND, S., MADGAVKAR, A., MANYIKA, J., SMIT, S., ELLINGRUD, K., ROBINSON, O., 2021. *The future of the work after COVID-19*. [online]. [cit. 2023-02-25]. Dostupné na

internete: <https://www.mckinsey.com/featured-insights/future-of-work/the-future-of-work-after-covid-19>

MANOLOVA, S. T., BRUSH, C. G., EDELMAN, F. L., ELAM, A., 2020. *Pivoting to stay the course: How women entrepreneurs take advantage of opportunities created by the COVID-19 pandemic*. [online]. [cit. 2023-02-12]. Dostupné na internete: <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/35125599/>

MEYER, K., JENSEN, C., 2005. *International Business and government relations in Central and Eastern Europe*. [online]. [cit. 2022-11-29]. Dostupné na internete: http://www.klausmeyer.co.uk/publications/2005_meyer_jensen_chapter.pdf

MINISTERSTVO ŠKOLSTVA, VEDY, VÝSKUMU A ŠPORTU SLOVENSKEJ REPUBLIKY. *Základné informácie*. [online]. [cit. 2023-01-05]. Dostupné na internete: <https://www.minedu.sk/26371-sk/zakladne-informacie/>

MINISTERSTVO ZAHRANIČNÝCH VECÍ A EURÓPSKÝCH ZÁLEŽITOSTÍ SLOVENSKEJ REPUBLIKY. *Vyšehradská skupina*. 2022. [online]. [cit. 2022-12-30]. Dostupné na internete: <https://www.mzv.sk/sk/web/sk/diplomacia/regionalna-spolupraca/slovensko-a-v4/vysehradska-skupina>

MINISTERSTVO ZAHRANIČNÝCH VECÍ POĽSKEJ REPUBLIKY. *Vyšehradská skupina*. [online]. [cit. 2023-01-05]. Dostupné na internete: <https://www.gov.pl/web/diplomacy/visegrad-group>

MINISTERSTVO ZDRAVOTNÍCTVA ČESKEJ REPUBLIKY. 2023. *Prehľad aktuálnej situácie v ČR*. [online]. [cit. 2023-03-12]. Dostupné na internete: <https://onemocneni-aktualne.mzcr.cz/covid-19>

MINTZBERG, H., 2013. *Simply Managing*. ISBN: 978-12-9200-157-9

MOREINCOMMON. *The Impact of COVID-19 on Polish Society*. 2021. [online]. [cit. 2023-03-01]. Dostupné na internete: <https://www.moreincommon.com/media/1rki0wh5/more-in-common-the-new-normal-poland-en.pdf>

NAISBITT, J., 1991. *Megatrends 2000*. 87 s. ISBN: 978-03-8070-437-8

- NASEER, S., KHALID, S., PARVEEN, S., ABBASS, K., SONG, H., ACHIM, M. V., 2023. *COVID-19 outbreak: Impact on global economy*. [online]. [cit. 2023-02-25]. Dostupné na internete: <https://www.frontiersin.org/articles/10.3389/fpubh.2022.1009393/full>
- OECD. 2020. *Reducing poverty and social disparities*. [online]. [cit. 2023-05-15]. Dostupné na internete: <https://www.oecd-ilibrary.org/sites/8ac66612-en/index.html?itemId=/content/component/8ac66612-en>
- OPENIAZOCH. *Od vzniku Vyšehradkej štvorky ekonomicky najviac vyrástlo Poľsko*. 2021. [online]. [cit. 2021-02-05]. Dostupné na internete: <https://openiazoch.zoznam.sk/cl/209430/Od-vzniku-Vysehradskej-stvorky-ekonomicky-najviac-vyrastlo-Polsko>
- PAKŠIOVÁ, R., SKLENKA, M., ŠOLTÉSOVÁ, T., 2022. *Udržateľnosť a rozvoj podnikania: Ponaučenia z krízy súvisiacej s pandémiou COVID-19*. [online]. [cit. 2023-03-01]. Dostupné na internete: https://fhi.euba.sk/www_write/files/zbornik_2022_new.pdf
- PORTER, E. M., 2008. *The Five Competitive Forces that Shape Strategy*, 86 79-93
- RÁKOŠ, J.: *Inovácie a ich význam pre MSP*, 56-59 s. ISBN 80-8068-512-6
- RATTEN, V., 2020. *Coronavirus (Covid-19) and the entrepreneurship education community*. [online]. [cit. 2022-12-29]. Dostupné na internete: <https://www.emerald.com/insight/content/doi/10.1108/JEC-06-2020-0121/full/html>
- REINHART, C., REINHART, V., 2020. *The Pandemic Depression*. [online]. [cit. 2023-02-25]. Dostupné na internete: <https://www.foreignaffairs.com/articles/united-states/2020-08-06/coronavirus-depression-global-economy>
- REUTERS. *Hungary, Slovakia, Czech Republic to mutually open borders*. 2020. [online]. [cit. 2023-02-25]. Dostupné na internete: <https://www.reuters.com/article/us-health-coronavirus-hungary-borders-idUSKBN23223U>
- RICHMAN, B. M., COPEN, M., 1972. *Business environment meaning characteristic and importance*. [online]. [cit. 2023-01-05]. Dostupné na internete: <https://www.taxmann.com/post/blog/business-environment-meaning-characteristics-and-importance/>

SHAFI, M., LIU, J., REN, W., 2020. *Impact of COVID-19 pandemic on micro, small, and medium – sized Enterprises operating in Pakistan*. [online]. [cit. 2022-11-25]. Dostupné na internete: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S2590051X20300071>

SCHUMPETER, J. A., 2004. *Kapitalismus, socialismus a demokracie*. 113-116 s. ISBN 80-7325-044-6

SMOCZYŃSKI, R., 2021. *The Extended Family: Descendants of Nobility in Post-Communist Poland*. [online]. [cit. 2023-01-15]. Dostupné na internete: <http://iss.uw.edu.pl/wp-content/uploads/sites/286/2021/11/smoczynski-zarycki-extended-family.pdf>

STEMMLER, H., 2022. *The effects of COVID-19 on businesses: kedy versus non-key firms*. [online]. [cit. 2022-12-29]. Dostupné na internete: https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---dgreports/---inst/documents/publication/wcms_855012.pdf

STIGLITZ, J. E., 2021. *Journal of Policy Modeling*. [online]. [cit. 2023-01-05]. Dostupné na internete: <https://www.sciencedirect.com/journal/journal-of-policy-modeling/vol/43/issue/4>

STOKES D., WILSON, C. N., 2010. *Entrepreneuership and marketing education: Time for the road less traveled?* [online]. [cit. 2023-01-15]. Dostupné na internete: https://www.researchgate.net/publication/228900402_Entrepreneurship_and_marketing_education_Time_for_the_road_less_travelled

ŠINDLERYOVÁ BUTORACOVÁ, I., MOROVSKÁ, I., 2019. *Podnikateľské prostredie v Slovenskej republike z pohľadu inovačných príležitostí a bariér regionálneho rozvoja*. [online]. [cit. 2023-03-15]. Dostupné na internete: <https://www.pulib.sk/web/kniznica/elpub/dokument/Kotulic10/subor/5.pdf>

ŠVIKRUHA, M., 2019. *Transformácia a premeny politických systémov v krajinách Vyšehradskej skupiny*. 61 s. ISBN 978-80-8200-031-6

UGURLU, E., JINDŘICHOVSKÁ, I., 2022. *Effect of COVID-19 on International Trade among the Visegrad Countries*. [online]. [cit. 2023-02-02]. Dostupné na internete: <https://www.mdpi.com/1911-8074/15/2/41>

ÚRAD VEREJNÉHO ZDRAVOTNÍCTVA SLOVENSKEJ REPUBLIKY. 2023. *COVID-19*. [online]. [cit. 2023-03-12]. Dostupné na internete:

https://www.uvzsr.sk/index.php?option=com_content&view=category&id=250&layout=blog&Itemid=153

URBANOVICS, A., SASVÁRI, P., TELEKI, B., 2021. *Evaluation of the COVID-19 regulations in the Visegrad group*. [online]. [cit. 2023-03-01]. Dostupné na internete: <https://www.emerald.com/insight/content/doi/10.1108/TG-08-2020-0228/full/html>

VLÁDA ČESKÉ REPUBLIKY. 2020 *Epidemie koronaviru*. [online]. [cit. 2023-03-01]. Dostupné na internete: <https://www.vlada.cz/cz/epidemie-koronaviru/>

VOLKSGRUPPEN. *JUBILUJÚCA V4: Jej história, súčasnosť a perspektíva očami odborníkov*. [online]. [cit. 2023-01-05]. Dostupné na internete: <https://volksgruppen.orf.at/slovaci/stories/3090300/>

WIKE, R., POUSHTER, J., SILVER, L., DEVLIN, K., FETTEROLF, J., CASTILLO, A. and HUANG, CH., 2019. *Political and economic changes since the fall of communism*. [online]. [cit. 2023-02-10]. Dostupné na internete: <https://www.pewresearch.org/global/2019/10/14/political-and-economic-changes-since-the-fall-of-communism/>

WORLD HEALTH ORGANIZATION. 2023. *Hungary Situation*. [online]. [cit. 2023-03-12]. Dostupné na internete: <https://covid19.who.int/region/euro/country/hu>